

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Quinta. Amor justus erga proximi vitam. Ad quintum Decalogi
præceptum: Non occides.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

rentibus nubentem mortaliter peccare: cum in re gravi contraveniat præcepto divino de parentum veneratione. Ita etiam tradunt apud ipsum Sotus, Navarrus, Medina, Henriquez, Cardinalis Bellarminus, Petrus Ledefma, estque sententia ista communis Theologorum & Jurisperitorum, ipso teste. Nec certè leve peccatum censeri debet, quod Ecclesia semper detestata fuit.

108 Prorsus ergo rejiciendum, quod Tamburinus l. 5. in Decal. c. 2. §. 3. n. 5. novitiâ singularitate dicere ausus est: probabile esse, & tutum, quòd filii possint matrimonium inire, etiam cum indignis, absque consensu parentum, imò ipsi dissentientibus. Novitiâ (inquam) singularitate, quippe quæ communi tam veterum quàm recentiorum Theologorum consensui repugnat, sicut & rationi naturali. Contrariam namque sententiam suaderi & civili,

& naturali ratione, Imperator Justinianus scribit Institut. l. 1. tit. 10.

Nec minùs improbandum, quod n. 6. addit: Si stavit Evaristus Papa, ut pro nuptiâ, legitime utique, seu licite, nequaquam habeatur puella, quam pater ipse non desponsat. Si Leo Pontifex, & Ambrosius aiunt, non esse virginalis pudoris, maritum eligere, sed judicium parentum esse expectandum. Si etiam in sacris Scripturis parentibus tribuntur hoc munus. Si S. Paulus expressè hoc docet, à parentibus tradendas esse filias nuptiis. Si multa sanctorum Scripturarum exempla id manifestè demonstrant. Respondeo cum Sanchez, inde probari, quòd esset honestum, ejusmodi consilium à parentibus exquirere; non quòd mortale peccatum esset fecerit facere. Contrarium namque satis constat ex supradictis.

P A R S V.

Amor justus erga proximi vitam.

Ad quintum Decalogi præceptum: Non occides.

Dicitur Deum & parentes, cæteros etiam proximos, sicut nosipfos, jubemur diligere; ipsis proinde nullum malum velle, multò minùs inferre, maximè mortem. Quæ quia inter corporalia mala primum ac principale est, primo loco prohibetur his verbis: *Non occides*. A quo malo ut discipulos suos Salvator longius averteret, securim ad radicem apposuit, dicens: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Nec proximi dumtaxat occisionem; imò & odium, & iram, & vindictam, & impatientiam prohibuit, mansuetudinemque præcepit, dicens: *Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehenna ignis*. Matth. 5. Et iterùm: *Audistis quia dictum est, oculo pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prabe illi & alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. . . . Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, &c. Enimverò charitas patiens est, benigna est. . . non irritatur, non cogitat malum. Per consequens non reddit malum pro malo, sed vincit in bono malum.*

CAPUT I.

Necessitatem recurrendi ad tritam Majorum

viam, Sanctorumque Theologiam, pro rectâ Decalogi intelligentia, demonstrant horrenda novaurientium Casuistarum de homicidio dogmata.

Recte Sinnichius in Saüle suo observat, in hujus præcepti explicatione nihil nisi exoticum expectari posse ab iis, qui præcedentia quatuor præcepta tam enormiter laxarunt, quique cum Apologista Casuistarum pag. 17. existimant, privatos (perinde ut Reges, supremo quoque Magistatus) solo rationis naturalis lumine discernere posse, quando liceat, vel non liceat occidere proximum. Immemores utique plagarum ingentium, quas in nobis caulavit originale peccatum, immemores tenebrarum plusquam Ægyptiacarum, quibus obscuratus est intellectus, offuscata ratio, totus homo vulneratus, corruptus, excæcatus, infinitis erroribus obnoxius.

Mirandum profectò, multùmque mirandum, novitios Scriptores (quos in comparatione aquilarum irreverberato visu solem inventum, Anselmus l. de Incarn. Verbi c. 2. non dubitat vespertilionibus & noctuis comparare) post tot errorum experientiam, tantam adhuc in visa sibi ratione naturali habere fiduciam, ut eâ duce, neglectâ Sanctorum autoritate, inveniendam à se veritatem putent. An non Isidorus Pelusiota l. 4. epist. 127. animales, spiritum non habentes appellat eos, qui ratiocinationibus potiùs innituntur, quàm Sanctorum sententiis, quique cum Caramuele Theol. fundam. n. 1330. edit. Lugdun. gloriantur, se in omnibus plus rationi, & Dialectica, quàm autoritati detulisse? Sed abire jussò Caramuele, Theodoretum potiùs audia-

mus, qui in Polymorpho Dial. 1. *Velim (inquit) ne humanis rationibus inquisitionem Theologica veritatis subiciamus, sed Apostolorum, & Prophetarum, & Sanctorum, qui hos secuti sunt, vestigia inquiras.*

3 Enimverò taliter præsumentes de visa sibi ratione, dum tritam Majorum sententiam sequi detrectant, seque sapientes putant, stulti fiunt, velut Principes Taneos; eò quòd stultam faciat Deus sapientiam hujus mundi, dumque eos dimittit in adinventibus suis, abeunt in sententias novas, erraticas, periculosas, ut constat ex iis quas tom. 1. Prolegomeno 1. cap. 2. retulimus, sigillatim ex paucis sequentibus inter multò plures priora Decalogi præcepta concernentibus.

4 Circa primum: „ignorans vincibiliter Deum esse, à peccato nihilominus excusari potest, quòd eum non colat, etiam dum suboritur ei dubium de Deo, omittitque inquire. Arriaga disp. 2. de Deo sect. 3. Ratio naturalis ipsius est, quia multa sunt res, de quibus occurrit mihi ratio dubii; non tamen peccatum non ulterius inquirendo: *sunt enim res quarum mea non interest, & de quibus non teneor ultra inquirere.* Obstupece, Lector, hoc à Theologo Christiano ad Dei existentiam, cultumque extendi, quasi hominis non intersit, orto de Dei existentia dubio, de ea inquirere, & an Deus colendus sit? Ex hoc ungue cognosce leonem; en specimen rationis naturalis, in qua novaturientes Casuista tantam fiduciam habent.

„Licitum est Christianis, rationabili causa interveniente, coram idolo exhibere actus & cultus, iis in locis, ubi ex recepta institutione, & lege idololatrica, ad idolum referuntur, dummodò manu gestent, vel in altari inter flores crucem abscondant, ad quam ipsi suam intentionem & cultum occultè dirigant, non ad idolum. Missionarii quidam Sineses è Soc. apud Thomam Hurtadum in calce resol. Orthod. de Martyr. fid. De quo fidem etiam facit epistola Palafoxii Episcopi Angelopolit. ad Innocent. X.

„Sinarum populus ferè per annos bis mille (sine fide Christi) verum Deum coluit, eà ratione & modo, quo Christianis exemplo & documento esse possit Author Commentarii de Sinarum regno to. 2. pag. 141. edit. 1. „Prudentia humana viribus naturæ derelicta, probabilissimè crederet dari plures Deos. Caramuel Th. Mor. n. 1559. Infero cum Synchronio: ergo probabilissimè coleret; sicque hominibus naturali rationi seu prudentiæ suæ relicta probabilissimè licitus foret polytheismus.

„Colligit Sanchez, non esse supersticiosos, qui per quasdam Scripturas, sive ex Psalmis, sive ex aliis orationibus confectas, curant infirmos, quique suo tactu, vel orationibus, etiam incurabiles morbos pari modo sanant. Hos salvatores vocant. Tamburinus l. 2. in Decal. c. 6. §. 1. n. 30. Quæro quâ virtu-

te morbos etiam insanabiles sanant? Profecto cum non sint Sancti, in quorum manu sit potentia Dei; nec morbos illos curent humanâ seu naturali virtute: igitur diabolicâ.

Circa secundum præceptum intoleranda Sanchezii aliorumque de juramento dogmata habes p. 2. cap. 5. Hic solum addo tria sequentia: „Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem. Baunius in Summa pag. 95. edit. 5. Sed hoc Innocentius XI. damnavit.

Negare verbis Deum, proferreque verba blasphemæ ex cholera & indignatione contra proximum, absque motu indignationis in Deum, formalique intentione Deum inhorandi, non est mortale peccatum. Baunius in Summa c. 6. pag. 66. 67. 68. 69.

Si pœnitens dicat se ex cholera impetu, vel indignationis contra proximum, non contra Deum, dixisse, *per caput, ventrem, mortem Dei,* &c. judicari poterit non peccasse, nisi venialiter. Idem ibidem.

Circa tertium præceptum: „Non est mortale, laborare quinque vel sex circiter horis die festo. Pasqualigus decil. 300.

A mortali excusantur sutores, die festo laborantes, ne aliàs facilè à plerisque parochianis suis deserantur. Tamburinus l. 4. c. 2. §. 1. n. 13.

Si herus, habens duodecim famulos, in die festo injungat eis laborem integri diei, affligens singulis duas horas successivè ac divisivè, non peccat mortaliter. Tamburinus apud Synchronium in Saule l. 1. n. 400.

Puella possunt operari die festo, ad vitandum otium, ne garriant, vel se conspicendas exhibeant. Neotericus apud Caramuelem Th. fundam. edit. Lugdun. n. 1441.

Probabile est Missam omitti posse die festo, propter lucrum alioqui cessans. Tamburinus l. 4. c. 2. §. 1. n. 3.

Circa quartum præceptum: „Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non ut malum patris, sed ut bonum cupientis: quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas. Tamburinus l. 5. c. 1. §. 3. n. 29. 31. 32. 33. Quasi filius plus amare non debeat patris vitam, quàm patris successionem.

Si filius recognoscere nolit patrem, non ex contemptu, sed ad vitandum aliquid incommodum, aut erubescientiam, à mortali culpa esset excusandus. Tamburinus ibidem c. 2. §. 2. n. 17.

Si pater, in manu latronum constitutus, versaretur in discrimine vitæ, nisi à divite filio per petitam summam pecuniæ liberaretur, teneretur eam summam pro salvanda vitæ patris, erogare ex superfluis, vel solum statui convenientibus, non ex necessariis, ita ut notabiliter à suo statu dimovendus esset. Tamburinus ibidem c. 1. §. 1. n. 11. addens non esse certum quòd ex superfluis vel solum convenientibus date teneretur.

Probabile est & tutum, quòd filii possint licitè matrimonium inire, etiam cum indignis, parentibus dissentientibus. Tamburinus ibidem §. 3. n. 5.

8 Videamus an magis toleranda sint, quæ circa quintum præceptum tradunt, qui vitam sibi rationem naturalem aded magnificant.

Fas est viro honorato occidere invasorem, qui sustem vel alapam nititur impingere, ut ignominiam inferat, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Lessius l. 2. c. 9. n. 77.

Licitum est honorato viro occidere contumeliosum, qui dicit, mentiris. Escobar tr. I. exam. 7. ex Baldeho.

Qui colaphum accepit, potest fugientem insequi, & occidere. Henriquez l. 14. n. 10. Azorius, Filiutius, Escobar, Herellus, Hurtadus de Mendoza, Becanus, Apologia Casuistarum pag. 91.

Alapâ percussus censetur tamdiu honorate privatus, quamdiu adversarium non interimit. Escobar ubi supra n. 45.

Dices, vanus est ille honor, non verus. Respondeo eum esse talem, ut absque eo conservato, vivere non possint nobiles. Estque tam verus honor, quam divitiæ humanæ sint veræ divitiæ. Quia tamen Principes prohibuerunt omnia duella, post prohibitionem eorum desinit esse verus honor. Quia nunquam est dedecus obedire Principi. Professor è Societ. publicis in Prælectionibus Cædomi traditis. Quas Parlamento Parisiensi Facultas Parisiensis meritò detulit. Est enim putida, homineque Christiano indigna ratio illa. Si enim honor ille desinit esse verus post prohibitionem Principis, quomodò non desinit esse verus post prohibitionem Dei?

Si quis falsis criminationibus apud Principem, Judicem, vel viros honestos, te infamante parat & nititur, & aliter non possis damnatum illud avertere nisi eum occidendo, poteris eum occidere. Dicastillus l. 2. tr. 2. disp. 12. p. 4. dub. 2. n. 414. & Herellus apud Bonaventuram Baronem in Ethicis p. 2. apolog. 5. act. 1. n. 10. Idem dicentes, licet crimen sit verum, modò occultum.

Supereff difficultas an omnibus personis licitum sit, in tutelam honoris invasorem occidere. Negant id concessum Clericis & Religiosis Doctores communiter. Negari tamen non potest, quin honorem famamque illam, quæ ex virtute ac sapientia nascitur, quique verus honor est, justè defendere Clerici aut Religiosi valeant, ac sæpè debeant... etiam cum morte invasoris. Quin interdum, lege saltem charitatis, videntur ad illum defendendum teneri. Amicus to. 5. de just. disp. 36. sect. 7. n. 118.

Unde (inquit) licebit Clerico, vel Religioso, calumniatorem, gravia crimina de se vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius defendendi modus non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel

ejus Religioni, publicè & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur. "Est propositio damnata per Alexandrum VII., justitque Senatus Regius eam expungi in Editione Antuepiensi.

Doctrinam illam Amici solam esse veram, & oppositam improbabilem, censemus omnes Docti. "Carmuel Th. Fundamental. fundam. 57. §. 6.

Doctrinâ illâ posset uti Religiosus adversus pellicem, cum qua peccavit, eamque factum enarrantem occidere, ne se infamaret. "Idem ibidem §. 7.

Licitum est occidere calumniosum Actorem, testes, & injustum Judicem, ad servandam vitam, honorem, vel res familiares, si aliâ viâ non potest innocens damnatum certò imminens evitare. "Amicus loco citato n. 75. & 131. Tannerus to. 3. disp. 4. q. 8. n. 83. Damnata est per Alexandrum VII.

Non solum vitam, sed etiam bona temporalia, quorum jactura esset damnum gravissimum, licitum est defensione occisivâ defendere... Fatemur rariùs id licitum esse Ecclesiasticis... Si tamen aliquando futurum contingat tale malum (id est gravissimum damnus) etiam ipsi licitum erit ducimur, patere occisione furis defendere. "P. Stephani Jesuista in Theibus defensis in Seminario Leodiensi 3. Octobris 1699. Damnata per Clerum Gallicanum anno 1700.

Ubi est scripta expressa permissio à Deo, ut Reges & Respublicæ possint interficere reos: An est in Scriptura? An in traditione? Estne fidei articulus? Si solo lumine naturali ed ducimur, patere ut eodem lumine naturali judicemus, quid cuique privato liceat in occidendo aggressore, a non solum vita, verum & honoris, & rei familiaris. "Apologia Casuistarum pag 87. & 88.

Dum Clerici & Religiosi possunt, si tamen nolunt fugere, non peccant contra justitiam, et si invasorem occidunt. Nec charitas ad id obligat, tametsi magis inclinet, ne proximus in aeternum pereat. "Lessius l. 2. c. 9. n. 44. 55. & 86.

Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei. "Escobar tr. I. exam. 7. Molina apud ipsum, Tamburinus l. 6. c. 10. §. 2. n. ...

Licet res sit parvi momenti, si tamen tibi averteretur probro, nisi rem furi extorqueas, posses, si opus esset, occidere. "Escobar ibidem cum Molina. Lessius l. 2. c. 9. n. 68. exemplificans in pomo: tunc enim (inquit) non tam rei, quam honoris esset defensio.

Licita est occisio ejus qui impedit iniquè debitorum meos, ne mihi satisfaciant. "Lessius ibidem n. 75.

Licitum est occidere furem, cum re ablata fugientem, quando res in judicio quidem est recuperabilis, sed non nisi magnis molestiis. "Lessius ibidem n. 70.

Non solum licitum est defendere, defen-

” sione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus. Amicus ubi supra sect. 8. n. 130. Edit. Duac. 1642. Damna per Innocentium XI.

” Licita quoque est occisio ejus, qui invadit res meas per famulum, vel arte magicâ per dæmonem, si aliâ ratione, quam necesse ipsius, non possit impediri. Lessius ubi supra n. 75.

” Licitum est innocenti duellum ad vitam, honorem, & res familiares in notabili quantitate tuendas, quando constat omnino injustè & per calumniam actorem procedere, & certum omnino est, fore ut innocens hæc amittat, nec aliud sibi evadendi remedium suppetat. . . . Atque optimè Bannez ait, licet re innocenti in his casibus acceptare & offerre duellum. . . . Imò benè Navarra. . . . ait, teneri innocentem non acceptare duellum, nec indicere, si potest, illum occultè occidendo, id vitæ, honoris, rerum familiarium periculum evadere. Quippe sic proprium periculum, in duello imminens, vitabit, & peccatum actoris offerentis aut acceptantis duellum. Sanchez l. 2. in Decal. c. 39. n. 7.

” Acceptare duellum, & comparere in tali loco, non est intrinsecè malum, sed quiddam indifferens, quod benè & malè fieri potest. Cur ergo, si justa causâ sublit, qualis est honoris æstimatio, non possit licitè fieri? Filiutius tr. 29. c. 8. n. 145.

” Pone hominem nobilem, ab alio provocatum ad duellum, qui, si illud recuset, non censebitur recusare propter legem Dei (quia se facillè projicit in alia peccata) sed propter timiditatem: & idè ab aliis despicietur, apud quos semper erit inglorius; ex quo non levia damna & incommoda sequentur. Est igitur quæstio, utrùm in hoc casu possit provocatus exire in locum condictum, non cum absoluta voluntate pugnandi, sed cum conditionata, si à provocatore priùs petatur injustè. Provocati autem absolute voluntas est tueri opinionem viri fortis, & depellere infamiam timiditatis; quæ objecta per se sunt honesta, necessaria viro nobili ad degendam vitam decore inter suos, præcipuè militi, qui ab exercitu censebitur esse gallina, & non vir. Media autem, quæ elegit ad hunc finem, sunt indifferentia. . . . nempe egredi in agrum, & in eo inambulare. Quæ media honestantur ab illo fine, &c. Hurtadus de Mendoza in 2. 2. to. 2. disp. 170. sect. 13. §. 106. & seqq. multis hanc suam opinionem probare fatagens, & addens eam speculativè esse probabilem, sed practicè valdè difficilem.

” Vir equestris, ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. Hurtadus apud Dianam p. 5. tr. 19. resol. 59. Damna est per Alexandrum VII.

” Potest etiam duellum offerre, si non aliter honori consulere possit. Amadaus Guiminius tr. de charit.

Militi in exercitu licitum est duellum acceptare, quando alioqui ab exercitu censebitur gallina, & non vir. “ Hurtadus ibidem.

Id saltem verum est, quando officio, dignitate, Principis vel Ducis favore, ob ignavia notam excideret, nisi provocanti se sisteret. “ Layman l. 3. tr. 3. p. 3. c. 3. n. 2. & 3. Petrus Hurtadus apud Escobar tr. 1. exam. 7. n. 96.

Duellum potest acceptari, & offerri, in temporalium bonorum defensionem, si non adest alia via tuendi. “ Petrus Hurtadus ibid.

Qui inimicum necat, haud proditoriè dicitur occidere, si per insidias, aut à tergo percutiat. “ Escobar tr. 6. exam. 4. n. 26.

Reconciliatus inimico, cum fidejussione de non occidendo, licet postea occiderit, fruitur Ecclesiæ immunitate: quia non est dicitur absolute proditoriè occidisse, nisi intercessisset arctior aliqua amicitia, simul comedendo, alloquendo. “ Escobar ibidem n. 56.

Licitum est procurare abortum, ante animationem fœtus, ne puella, deprehensa gravida, occidatur, aut infametur. “ Herellus in Prælectionibus supra relatis, & alius Societatis Theologus, apud Dianam p. 6. tr. 8. resol. 37.

Non videtur illicitum, ob salutem matris, certò alioquin morituræ, directè abortum procurare, si fœtus nondum sit animatus. “ Tannerus to. 3. d. 4. de just. q. 8. dub. 4. n. 60. Sanchez l. 9. de matrim. disp. 20. n. 9. & 10. Henriquez, & alii.

Qui aliter nescit carnis tentationes superare, potest seipsum castrare, ut vel sic reddat suam salutem securam. “ Caramuel Th. Fundam. n. 1158. Edit. Francof.

En propositiones humanæ societati exitiales; en aberrationes; en præcipitia, in quæ prolapsi sunt, qui vitam sibi rationem naturalem sequi maluerunt quàm definita Majorum. Judicent Sapientes, judicet Orbis, an non jure Isidorus Pelusiotæ *animales, spirituum non habentes* supra vocaverit eos, qui idè talia sequuntur opinamenta, quia ratiocinationibus suis potius quàm Patrum sententiis innituntur, atque ex sensu suo se inventuros arbitrantur id quod justum sit atque utile. Nemo proinde impostorùm miretur, si divina ab iis præcepta luxentur, laxenturque qui per tritam Majorum viam gradi dedignant, plus dialecticis, seu potius sophisticis ratiocinationibus suis, quàm Sanctorum deferunt auctoritati.

CAPUT II.

Solâ Dei autoritate hominem licet occidere.

Demonstratur, quia solus Deus est dominus vitæ hominis. Manifestum est autem quodd sine autoritate domini rem ipsius destruere non licet. Unde Deuteronom. 3. Dominus dicit: *Ego occidam, & ego vivere faciam.* 1. Reg. 2. *Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos, & reducit.* Sap. 13. *Tu es Domine qui vita & mortis habes potestatem.*

CAPUT III.

Divinum praeceptum, Non occides, generale est; ab eo proinde nullas exceptiones facere licet, nisi quas ipsa fecit divina Auctoritas; quae cum non nisi tres exceptiones fecisse legatur, alias facere non licet.

11 Quod à generali illo praecepto nullas exceptiones facere liceat, nisi quas divina fecit Auctoritas, manifestum est, tum ex dictis precedenti capite, quod solà Dei auctoritate liceat hominem occidere. Tum ex dictis to. 1. Prolegom 2. ubi demonstravimus à generali Dei lege, ratione vel auctoritate purè humanà exceptionem fieri non posse.

12 Unde cum non nisi tres exceptiones divina Auctoritas fecisse legatur: primam scilicet lege generali, permettendo ut justa bella gerantur: secundam similiter lege generali, dando gladium publicæ potestati, ut malefactores Reipublicæ noxios occidat: tertiam iustione speciali, alicui vel aliquibus mandando, ut se vel alium interficiat: alias exceptiones facere non licet. Quisquis proinde extra hosce casus hominem occidit, homicidii crimine innectitur, uti docet Augustinus l. 1. de Civit. Dei c. 21. *Quasdam verò exceptiones eadem ipsa divina fecit Auctoritas, ut non liceat hominem occidi. Tres verò proximè dictas recenset: primam his verbis: Nequaquam contra hoc praeceptum fecerunt, quo dictum est: „ Non occides, „ qui Deo Authore, bella gesserunt. Secundam verbis immediatè sequentibus: Aut personam gerentes publicæ potestatis, secundùm ejus leges, hoc est iustissima rationis imperium, scelerosos morte punierunt. Tertiam proximè subjecit: Et Abraham non solum non est culpatus crudelitatis crimine, verùm etiam laudatus est nomine pietatis, quod voluit filium nequaquam scelerosè, sed obedienter occidere. Post quæ concludit: His igitur exceptis, quos vel lex iusta generaliter, vel ipse fons iustitiæ Deus specialiter occidi jubet, quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.*

13 Quisquis ergo præterdit exceptionem à generali illa Dei lege, *Non occides*, huic incumbit probare, quod exceptio illa contineatur in una ex tribus illis. Partim quia ubi lex est generaliter lata, exceptio debet ab allegante probari, ut communis est ac recepta Jurisperitorum, Canonistarumque regula, fundata in L. de pretio 8. ff. de public. in rem act. ubi dicitur, quod lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda, quamdiù utique non probatur quod restringatur per aliam legem specialiter loquentem. L. in toto ff. de reg. Jur. Geneti enim per speciem derogatur. L. servis urbanis ff. de Fun. instr. Partim quia nisi probetur eam contineri in una ex illis tribus, probari non poterit ex Scriptura, vel Traditione. Per consequens probari non poterit eam divinà fieri auctoritate: cum sola Scriptura sacra & Traditio divinæ sint auctoritatis securi indices.

Enimverò si aliam exceptionem facere liceat, præter illas tres, quas divinà factas esse auctoritate constat ex verbo Dei scripto & tradito, ratione purè humanà licebit à generali Dei lege excipere. Quod loco citato fieri non posse demonstravimus, & ipsamet ratione probatur: utpote quæ dicitur, à praecepto, *Non occides*, alias exceptiones faciendas non esse, nisi tres illas, quas divinà auctoritate factas esse per divinam Scripturam & Traditionem edocemur. Nam, ut præclare discurrit eruditissimus Denuntiator doctrinæ RR. PP. Collegii Anglo-Leod. Soc. Jesu Denuntiat. xi. nisi hic limes figatur rationi humanæ, nusquam ea pedem certò figet, & sensim ratiocinando progressa, ipsum tandem praeceptum everteret, uti manifestum faciunt exorbitantes opiniones cap. 1. exhibitæ. Quarum Authoribus imprimis æquum & rationi consentaneum visum est, occidere injustum invaluorem vitæ. Deinde ex hoc ipso idem concluderunt de invaluore honoris, qui ipsis visus est charior vitæ. Ab invaluore honoris, progressi sunt ad invaluorem pudicitia; cujus invalor, invalor est honoris. Atque idipsum concluderunt de invaluore bonorum temporalium, sine quibus vita commodè vel honorabiliter duci non potest. Ac sic tandem pullularunt tot illæ exorbitantes opiniones, de quibus proximè; Deo utique per eas manifestante, aded erraticam esse rationem purè humanam, ut si semel ipsi permillum fuerit à generalibus Dei legibus exceptionem, in Scriptura vel Traditione non fundatam, facere, nihil in illis firmum permanebit, in hoc statu naturæ corrupta, in quo unusquisque, non ex regula veritatis, sed ex cupiditate & consuetudine metitur malum, ut Augustinus dicit in l. de mendac. c. 15. Cupiditas verò, sicut & consuetudo, aded rationem offuscant, ut, teste Arià Montano c. 29. non defuerint populi, qui diis suis annuè sacrificarent quinquaginta hominum millia, quibus id nedum honestum, sed & religiosum esse sua ratio humana dictabat; quæ proinde obbrutescere facit homines (ut loquitur Athanasius) dum in interpretandis, restringendisque generalibus Dei legibus iudex assumitur.

Itaque à generali Dei praecepto, *Non occides*, rationi purè humanæ non magis concessum est exceptionem facere, quam à generalibus aliis Dei praeceptis. Cur enim non ab aliis, si ab illo? Cur Christianis Chinesibus licitum non sit cultum divinum exterius idolis exhibere, eum interiùs ad verum Deum dirigendo, quando aliter vita & bona servari non possunt, si in tali circumstantia invaluorem injustum occidere liceat? Cur similiter Susanna permittere non potuit senibus usum corporis sui, praeceptum, *Non machaberis*, intelligendo, nisi machari necessarium sit ad mortem evadendam? Cur praeceptum de non edendis carnis porcini Machabæi cum ista exceptione glossari non potuerunt, nisi necessarium sit ad vitam servandam? Et sic de aliis.

16 At (inquis) præceptum, *Non occides*, naturale est. Ad rationis ergo naturalis iudicium est referendum, quando liceat vel non liceat occidere. Rationabiliter proinde dicitur præcepto illo solum prohiberi, ne quis occidat sine iusta necessitate.

Respondeo, etiam præceptum de uno Deo colendo, de non mæchando, &c. naturale esse; ab eorum tamen generalitate rationem naturalem non posse excipere, nec illa sic glossare, ut non liceat idola exterius adorare, mæchati, &c. sine iusta necessitate. Ergo similiter, &c.

17 Si dicas præceptum, *Non machaberis*, nullam pati exceptionem, uti patitur præceptum, *Non occides*.

Respondeo 1°. præceptum, *Non occides*, sine divina autoritate, nullam etiam pati exceptionem, ut constat ex dictis c. 2.

18 Respondeo 2°. si Deus vellet concedere alicui usum corporis uxoris alienæ (uti concedere potest de potentia absoluta) dominio non concesso, in illo casu præceptum, *Non machaberis*, exceptionem pateretur, hanc videlicet, *Non machaberis, sine divina concessione*. Nec tamen adhuc illo casu, à generalitate præcepti, *Non machaberis*, ratione naturali liceret excipere.

CAPUT IV.

Principibus & Magistratibus, in bello iusto, licitum est hostes occidere, sicut & malefactoribus Reipublicæ noxios, etiam pro solo furto.

19 Superiori capite demonstravimus, à generali præcepto divino, *Non occides*, non dari exceptionem ullam, nisi quam Deus ipse fecit; præceptum proinde illud sic glossari non posse, *Non occides, sine iusta necessitate*, cujus iudex sit naturalis ratio nostra, nec aliam admittere exceptionem, nisi comprehensam in una ex tribus ibi designatis; utique non occides nisi speciali Dei iussione, vel publicâ autoritate, duobus in casibus à Deo concessâ, scilicet in bello iusto, & in legitima malefactorum Reipublicæ noxiorum punitione.

20 Quod enim liceat se vel alium occidere, ex speciali Dei mandato, ad ipsum extraordinariè directo, constat ex Genes. 22. ubi Deus mandavit Abraham, ut filium suum Isaac offerret in holocaustum. Apostolus quoque Hebr. 11. inter eos qui fide probati sunt, laudat Sampsonem, qui se unâ cum Philistinum occidit. Et Ecclesia pro Martyribus colit eas, quæ, ut insectatores suæ pudicitie devitarent, in fluvium sese projecisse leguntur. Quod factum Augustinus lib. 4. de Civit. Dei c. 26. non aliter excusat, nisi quod id Spiritu sancto interiùs iubente fecerint: *Sicut (inquit) de Sampson aliud nobis fas non est credere, nisi utique quod Spiritus latenter hoc iusserat, qui per ipsum miracula faciebat,*

21 Quod etiam in bello iusto, publicâ autoritate, Principes, eorumque milites non pec-

Tom. 11.

cent, dum hostem aggreduuntur & occidunt, constat ex divina Scriptura docente quod Deo authore iusta bella geruntur. Deo namque authore, Abraham Genes. 14. hostes aggressus est, ac devicit. Similiter Moyses, Josue, David, &c. ut constat ex Numer. 21. & 31. ac toto penè libro Josue, &c. Unde cum à Joanne Baptista Luc. 3. milites quæsiissent, quid sibi faciendum esset, ipsis non prohibuit militare; sed *neminem (inquit) concesseritis, nulli calumniam faciatis, sufficiat vobis stipendium vestrum*, prout Augustinus advertebat ep. 205. l. 22. contra Faustum c. 74 &c.

Denique publicâ Principum ac Magistratum autoritate facinorosos homines, Reipublicæ noxios, ex legum iustarum præscripto occidi posse, & debere, & ad hoc potestatem ipsis à Deo datam esse, constat ex 2. Paralipom. 19. ubi pius Rex Josaphat Judicibus Juda: *Videte (inquit) quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Dominus, vindices ab ipso positi in iram iis qui malè agunt, juxta illud Rom. 13. Si malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.* A Deo ergo Principes & Magistratus gladii jus acceperunt ad punitionem & vindictam malorum, ita ut contra commissum sibi à Deo ministerium peccent, si malefactores dimittant impunitos, juxta illud 3. Reg. 20. *Qua dimissi virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius.*

Nec Scotus jure excipit fures: cum nec Scriptura excipiat, nec Traditio, & ratio propter quam Deus potestatem illam Magistratibus tribuit, etiam in furibus procedat. Cur enim alios malefactores à Magistratibus occidi voluit, nisi quia Reipublicæ noxii sunt, & amputandum est membrum toti corpori noxium ad salutem totius. At etiam fures Reipublicæ noxii sunt. Unde bonus latro in cruce confessus est se digna factis recepisse, & Deus Josue 7. iussit occidi Achan, ob furtum laminæ aureæ, uti dicitur ibi versu 11. observatque Imperfectus in Matth. homil. 41.

At, inquit novissimus Scoti defensor, Bo-naventura Baro, in suis Ethicis Apolog. 5. act. 7. in Synagoga fures morte non pledebantur, sed multati, ut patet Exodi 22. *Siquis furatus fuerit ovem, vel bovem, & occiderit, vel vendiderit, quinque boves pro uno restituet, & quatuor oves pro una ove.* Atqui in lege Evangelica, quæ dulcedinis est, durius puniri non debent, quam in lege Mosaica. Nec id iustitia permittit, quia in iusta punitione servanda est æqualitas inter poenam & culpam; non servatur autem, dum bonum superioris ordinis, scilicet vita, aufertur pro bono inferioris ordinis, v. g. pecunia.

Respondeo 1°. etiam Synagoga tempore fures & latrones morte multatos fuisse, ut constat in Achan, & in latronibus cum Domino crucifixis.

25 2°. olim quidem mitius actum fuisse cum furibus, quando tanta nondum erat furum multitudo; sed ex quo per experientiam comprobatum fuit, quod nisi occiderentur, totus Orbis furibus impleretur, & ab ipsis turbaretur, morte mulctati fuerunt. Et sic habet praxis totius Orbis Christiani, quæ sine temeritate condemnari non potest.

26 3°. dum Magistratus suspendit furem, non considerat rem furto sublatam præcisè, sed Reipublicæ tranquillitatem, & humanam societatem ab ipso violatam. Et ideo iusta est ipsius occisio. Satius est enim furem mori, quam Reipublicæ pacem, & humanæ societatis securitatem violari. Sic dum miles in exercitu, ob gallinam contra Principis Edictum furto sublatam morti traditur, non traditur ob gallinam præcisè, sed ob violatam militarem disciplinam, cujus exacta observantia majoris est momenti, quam privati militis vita.

CAPUT V.

Non est licitum privatâ auctoritate occidere iniustum invasorem vitæ.

27 **E**st communis doctrina Sanctorum, & ut nobis videtur, est Evangelica, est Apostolica, est Christiana. Eratque multorum Scholasticorum sæculo duodecimo, uti testatur Alanus Magnus de Insulis, cognomento *Doctor Universalis* (qui eo sæculo scripsit) hisce verbis: *Multorum opinio est, non licere homini occidere hominem, ne ab eo occidatur.* Hanc esse S. Thomæ paulò post ostendemus. Est etiam Augustini de Ancona in l. de potest. Eccles. q. 52. a. 3. Hugonis & Richardi de S. Victore, Glossæ, Accurtii, Gerfonis, Tostati Episcopi Abulensis p. 2. commentar. in Evang. Matth. c. 5. q. 105. A maini apud Salonium hic. Denique è Recentioribus est Eminentissimi Cardinalis Norisii in Vindiciis Augustinianis c. 4. §. 11. Francisci Geneti Episcopi Vafionensis in sua Th. Mor. Gratianopolit. to. 6. c. 1. n. 4. Eminentissimi Cardinalis Le Camus, Episcopi Gratianopolitani in approbatione illius, declarant nihil in ea se invenisse nisi solidum, & consonum doctrinæ, quæ est secundum pietatem. Neesen in Supplemento de just. tr. 3. q. 2. dub. 4. Van Roy to. 3. c. 6. q. 9. plurimumque aliorum Doctorum Lovanienfium, Augustinianorumque.

28 Et probatur 1°. ex generali præcepto, *Non occides*, quo omnis prohibetur occisio hominis, præter eam quæ fit vel speciali Dei iussione, vel publicâ auctoritate, ut constat ex dictis cap. 3. Ergo prohibetur occisio iniusti invasoris vitæ, privatâ auctoritate. Nec verò publicam occidendi auctoritatem Deus concessisse legitur privatis hominibus, sed solis Principibus, Magistratibus, eorumque Ministris, iussu ipsorum exequentibus. Igitur privatis hominibus, sine iussu Principis, vel Magistratus, iniustum vitæ invasorem occidere non licet.

29 Non me præterit, Estium asserere, quòd qui iniustum vitæ suæ invasorem occidit, dum aliter evadere non potest, publicâ auctoritate id facit, tamquam minister publicæ iustitiæ constitutus lege naturali & positivâ. Cum vim vi repellere jura omnia permittant.

Sed mallem hoc à decem Casuistis dictum, quam ab uno Estio, quia profus incredibile est. Neque enim asseri potest publicam ad hoc auctoritatem cuiuslibet à Deo esse concessam: cum hoc ex verbo Dei scripto vel tradito probari nequeat, nec satis probetur ex hoc quòd vim vi repellere jura omnia permittant, uti postea videbitur.

30 Multò minus asseri potest, publicam ad hoc auctoritatem cuique concessam esse à Republica. Cum eam Respublica concedere non possit. Quia (ut bene doctissimus Denuntiator n. 14. laudatus) sic quævis privatum, etiam ineptissimum, eo tempore quo ratio in ipso turbatissima est, in causâ propria, eaque sanguinis, non solum Judicem constitueret, sed & Testem, & Executorem, ut, abique ulla juris forma, primum quidem iudicaret, se ab Adversario suo iniuste ad mortem invadi; deinde aliter se quam illum occidendo evadere non posse. Tum illum esse reum mortis. Postremo, ipsum inauditum, nedum convictum, nullâ exceptionis aut appellationis factâ copiâ, nullo spatio dato quo se ad mortem præpararet, à se, tamquam publicæ iustitiæ executore, esse occidendum.

31 Subinde quidem à Republica conceditur, ut malefactores quidam à quovis privato occidantur. Sed tunc publicæ potestatis iudicium præmitti necesse est, quo constet malefactores illos de crimine esse legitime convictos, ad mortemque à quovis privato inferendam damnatos. Cui nihil simile in occisione invasoris vitæ, qui à nulla potestate publica de crimine convictus, vel condemnatus, imò ne citatus quidem, vel auditus, solo illius, qui invaditur, arbitrio interficitur. Quod profus improbat S. Thomas q. 64. a. 3. ad 2. dicens, quòd homo magis iudicio publico, ut discernatur, an sit occidendus propter salutem communem. Et a. 5. ad 3. *Malefactorem occidere non licet, nisi per iudicium publicæ potestatis.* Hactenus vir ille doctissimus.

32 Probatur 2°. ex præcepto quo iubetur proximos diligere, etiam inimicos; adedque ipsos iniustos vitæ nostræ aggressores, ipsique benè velle & benefacere. *Audistis* (inquit Salvator Matth. 5.) *quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in calis est.* Cui conformiter Apostolus Rom. 12. *Benedicite persequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere. . . . nulli malum pro malo reddentes.* Et quousque se extendere debet illa proximorum, etiam inimicorum, & invasorum nostrorum

dilectio: Dilectus Domini Discipulus 1. Joan. 3. explicat dicens: *Et nos debemus pro fratribus animas ponere. Quia scilicet hoc est praeceptum meum (inquit Christus Joan. 15.) ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Sic autem ipse dilexit nos, ut animam suam pro nobis, etiam inimicis, posuerit. Et nos ergo debemus pro fratribus, etiam inimicis, & invadentibus, etiam dum injuste nos invadendo, seipsum damnationis periculo sponte exponunt. Nam & Christus pro talibus animam suam posuit, & Augustinus l. 1. de doct. Christ. c. 30. dicit, *nullum exceptum esse, cui misericordia denegetur officium, quando usque ad inimicos etiam porrectum est, eodem Domino dicente: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.*

33 Parum ergo Christianum est quod plerique Adversarii dicunt, *non teneri nos cum periculo mortis subvenire ei qui sponte exponit se periculo damnationis.* Non enim licet ipsis privatâ autoritate allatum Christi praeceptum sic restringere; cum generale sit, & absque discrimine ullo, vel exceptione, jubeat, ut proximum (etiam inimicum) diligamus, sicut Christus dilexit nos: atque insuper jubeat pro fratribus, etiam inimicis, & invadentibus nos, animas nostras ponere: quia nullos excipit, & Christus etiam pro inimicis & invasoribus suis, uti dixi, animam suam posuit. Et quinam magis indigent, ut consulatur saluti ipsorum, quam illi, qui sponte se damnationis periculo exponunt, nos injuste petsequendo? Nec tamen à præcepto illo charitatis excepti sunt injusti persecutores nostri, Imò ne quis hoc crederet, Matth. 5. Christus dixit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persecutibus & calumniantibus vos.* Et Apostolus: *Benedicite persecutibus vos, &c.* Non quod semper pro improbis, sese damnationis periculo sponte exponentibus, mortem subire nos oporteat, vel illius periculo nos exponere (nec enim oportet, ubi nulla salutis ipsorum spes affulget;) sed quod istud charitatis officium ipsis eo prætextu subtrahendum non sit, quod seipsum periculo damnationis sponte exponant: cum tunc proximus tantò magis sit miser; tantò proinde magis oporteat nos illi præstare officia charitatis & misericordiae. Tunc proinde maximè urgeat istud charitatis & misericordiae praeceptum, *debemus pro fratribus animas ponere.* Quod proinde tunc maximè obligat, dum certum est periculum damnationis proximi, & certa salus propria. Atqui certum est periculum damnationis proximi, si occidatur, dum injuste, adeoque in ipso actu mortalis peccati, nos vult occidere; certa quoque est salus propria, si pro salute ipsius animam suam ille ponat, qui invaditur. *Majorum enim hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Joan. 15. Talis proinde de sua securus est salute: utpote de maxima certis charitate, quæ operit multitudinem peccatorum.

Tom. II.

34 Probatur tertio: quia dum Christus præcipit, ut proximos, etiam inimicos, etiam proinde nos actu persequentes, & vitam nostram invadentes diligamus, præcipit, ut ipsis bene velimus, & beneficiamus: *omnis quippe dilectio benevolentiam quamdam habet erga eos qui diliguntur* (inquit Augustinus tr. 8. in cap. 4. epist. Joan.) Unde & Christus quasi explicans id quod dixit: *Diligite inimicos vestros,* statim subjungit: *Benefacite his qui oderunt vos;* & Apostolus: *Benedicite persecutibus vos.* Teneatur ergo is qui ad mortem invaditur, bene velle, & benefacere invadenti suo, quamlibet injusto. Et quid ipsi velle & optare debet? *Opta illi, ut habeat tecum vitam æternam;* ait Augustinus ibidem. Si ad hoc teneatur: ergo non potest ipsum in ipso actu peccati mortalis voluntariè occidere. Manifestum est enim quod ipsum in tali statu voluntariè occidere, non sit ipsum diligere, non sit ipsi vitam æternam optare, non sit ipsi bene velle, non sit ipsi benefacere, imò potius sit ipsum in infernum præcipitare, tempus ipsi salutis & penitentiae auferendo.

35 Probatur quarto ex Matth. 5. *Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Et Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes. . . . non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum ira. . . . Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.* Quibus verbis praeceptum contineri, Augustinus agnoscit; sed epist. 138. alias 5. ad Marcellinum dicit ista praecepta magis ad preparationem cordis, qua intus est, pertinere, quam ad opus quod in aperto sit, ut teneatur in secreto animi patientia, cum benevolentia; in manifesto autem id fiat, quod eis videtur prodesse posse, quibus bene velle debemus. Istis itaque præceptis jubemur talem in corde patientiam erga percussores & aggressores nostros semper retinere, cum benevolentia, ut non solum non velimus ipsis malum pro malo reddere, sed etiam ipsis malum nobis inferentibus illud bonum debeamus velle, quod ipsis ad salutem prodesse judicamus. Atqui certissimum est quod nunquam judicemus, nec judicare possumus ipsis ad salutem prodesse, quod ipsos in actu peccati mortalis, æternum proinde damnandos occidamus. Ergo contra præcepta illa certissimè facit, qui quis hoc vult, & facit.

36 Probatur quinto ex Matth. 26. ubi Christus, circumdatus ab iis qui ad ipsum comprehendendum, & morti tradendum venerant, non solum non permisit Petro, ut gladio uteretur ad ipsius defensionem, sed & ipsum gladio utentem, eoque percutientem servum Principis Sacerdotum reprehendit, dicens: *Converte gladium tuum in locum suum: omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quod Joannes explicans Apocalyp. 13. dicit: *Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia & fides Sanctorum.* Verbis ill-

lis Sancti utuntur ad probandam veritatem assertionis nostrae: siquidem Augustinus in qq. ex utroque Testamento mixtini q. 104. ex illis intet, quod nulli licet, excepto Judae, quemquam gladio occidere. Apostolo autem Petro usque ad hoc permissum est, ut dolorem faceret, non quod occideret. Ob hoc enim audivit, ne iterum peremeret. Dicit praeterea quia Christianis jam factis occidere non licet. Similiter Ambrosius proxime referendus sententiam illam Christi apertam & evidentem esse dicit pro eadem veritate.

- 37. Probatur sexto: quia Spiritum Christi habere debet omnis Christianus, Paulo attestante: *Qui Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Sed Spiritum Christi non habet, qui saltem eatenus Christi non imitatur patientiam, ut malit occidi, quam injustum vitae suae invasorem occidere. Istud namque exemplum nobis reliquit Christus, ut in eo ipsum imitemur. Propterea quippe dixit: *Ego sum via, &c. ut sequamur vestigia ejus, juxta illud 1. Petr. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. . . . qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste.*
- 38. Septimo probatur ex communi traditione sanctorum Patrum, Evangelica, Apostolicaque Oracula illa ad sensum assertionis nostrae intelligentium, exponentiumque; quem proinde sensum usque adeo oportet agnoscere velut legitimum, ut contra eum illa non liceat interpretari; vetat enim Tridentinum sess. 4. *ne quis sua prudentia innoxius, in rebus fidei & morum, ad adificationem doctrinae christianae pertinentium, S. Scripturam. . . contra unanimum consensum Patrum. . . interpretari audeat.*
- 39. Potest quod communis traditio sanctorum Patrum sacra Oracula illa sic interpretetur, videri potest in Tertulliano lib. de patientia c. 10. & in Apologetico. Cypriano epist. 56. & 57. Lactantio divin. Instit. l. 6. c. 20. Basilio epist. can. c. 55. Primasio in epist. ad Rom. c. 12. Cyrillo l. 11. in Joan. c. 12. Ambrosio l. 3. offic. c. 4. Augustino l. 1. de Civit. Dei c. 21. epist. 47. aliis 154. Necnon epist. 204. aliis 82. L. 1. de lib. arb. c. 5. S. Hildeberto epist. 90. Bernardo de praecip. & dispens. c. 7. & de nova militia c. 1.
- 40. Sufficiet nonnullorum ex ipsis verba referre. Tertullianus in Apologet. sic habet: *Apud istam disciplinam (Christianam) magis occidi licet, quam occidere. Christianus exarmato Petro omnem Christianum discernit.*
- 41. Cyprianus epist. 56. *Christianis occidere non licet persecutores vitae ipsorum, sed occidi necesse est.* Epist. 57. addit, eos nec repugnare contra impugnantes: *cum occidere innocentibus nec nocentem liceat.*
- 42. Ambrosius: *Quarum aliqui, si sapiens in naufragio posuit, insipienti naufrago tabulam extorqueri possit. . . Mibi. . . non videtur, quod*

vir Christianus, & justus, & sapiens, querere sibi vitam alienam morte debeat: impote qui, equi in latronem armatum incidat, ferientem referre non possit; ne dum salutem defendit, pietatem contamine. De quo in Evangelio libris aperta & evidens sententia est: "Reconde gladium tuum: omnis enim qui gladio percussit, gladio ferietur. Quis latro defestabilior, quam persecutor, qui venerat ut Christum occideret?" Totus contextus manifeste agit de repercutiente ex defensionis necessitate, ne dum salutem defendit, &c.

Augustinus, ut supra vidimus, precepto, *Non occides, veritatem asserit omnem hominis occisionem, excepta ea qua speciali fit Dei justione, vel publica autoritate.* Unde lib. 3. de lib. arb. dicit, eos a peccato non esse liberos, qui pro his rebus, quas contemni oportet (inter quas ponit corporis vitam) humanae caede polluantur: *quomodo enim apud divinam providentiam sunt illi a peccato liberi, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humanae caede polluti sunt?*

Bernardus II. de nova militia c. 1. *Est qui nec ulciscendi zelo, nec vincendi typo, sed tantum evadendi remedio interjicit hominem. Sed ne hanc quidem bonam dixerim victoriam: cum de duobus malis, in corpore quam in anima mori levius sit. Talem ergo in anima mori pronuntiat.*

Octavo probatur ex jure canonico. Siquidem Nicolaus Papa, can. de his Clericis dist. 50. sic loquitur: *De his Clericis, pro quibus consulisti, scilicet qui se defendendo Paganum occiderunt, si postea per penitentiam emendati, possint ad gradum presbiterium redire, aut ad altiorum conscendere: scito nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam, quolibet hominem (etiam injustum vitae invasorem) quolibet modo (nec ergo in sui defensionem) occidendi; (quam tamen Clericis usque adeo concedunt Adversarii, ut Darellus in Thesi anno 1700. in Collegio Anglo-Leodienfi Soc. Jesu defensa dicat eam a Casuistis communiter concedi Clericis & Religiosis in omni loco, etiam in Ecclesia, etiam in altari, si ibi celebrans invadatur, ita quod celebrans, si aliter evadere non potest, ibi possit se defendere, & occidere. . . . Et si. . . occiderit. . . reassumpto officio celebrare; sed non ita Pontifex: loquitur enim) verum si contigerit, ut Clericus sacerdotalis Ordinis Paganum occiderit, multam sibi consuit, si ab officio sacerdotali recesserit; satisque est illi, in hac vita Domino, sub inferiori habitu, irreprehensibiliter famulari, quam alta indebita appetendo, damnabiliter in profundum demergi. Clerici ergo poenitentiae subiciebantur pro tali occisione, & ne post poenitentiam quidem poterant in suo gradu, nisi damnabiliter ministrare. Unde cum Ivo, Carnotensis Episcopus, Sacerdotem (qui injustum vitae suae invasorem pro sui defensione occiderat) pro isto delicto per septennium ab officio Dominicee mente*

suspendisset, & à S. Hildeberto Archiepiscopo Turonensi quaesisset, an post poenitentiam istam ad sacrum officium redire posset: S. Hildebertus episc. 90. sic ipsi respondit: *Non videtur Sacerdotem, reum sanguinis* (ipsum ergo censuit reum sanguinis) oportere deinceps ministrare, quamvis tuenda salutis necessitate homicidium occurrerit. Datque pro ratione sententiam Ambrosii n. 42. relata, quod *vir Christianus, sapiens & justus, querere sibi vitam alienam morte non debeat, &c.*

46 Quid plura? Isaac Episcopus Lingonensis, inter Canones ex Decretis duorum Conciliorum à se collectos, atque à Zacharia Papa confirmatos, tit. de homicidiis can. 13. hunc refert: *Signis quiete gradiens per viam, aut si etiam in domo sua fuerit, aut in platea civitatis, aut in villa, subito ab alio superventus... volens se defendere, non habens contra illum autem odium, interfecerit hominem; septem annis secundum canonicam institutionem poeniteat* (gravier ergo peccasse censetur) *traverso vero communiione privetur, &c.*

47 Nonò probatur ex S. Thoma, cujus doctrinam, doctrinæ SS. Patrum consonam esse probant argumenta sequentia.

Imprimis 2. 2. q. 64. a. 7. ad quaestionem, *utrum liceat alicui occidere aliquem se defendendo*: Respondet: *Quia occidere hominem non licet, nisi publica auctoritate, propter bonum commune... illicitum est quod homo intendat occidere hominem, ut seipsum defendat, nisi ei qui habet publicam auctoritatem. Igitur cum publicam auctoritatem non habeat homo privatus, ipsi non licet se defendendo occidere hominem, nec id intendere, ut seipsum defendat. Idem repetit q. 65. a. 1. ad 2. Privare aliquem vitam, in nullo casu pertinet ad aliquem, nisi ad publicam potestatem, cui committitur procuratio boni communis.*

48 Deinde S. Doctor in priori loco probat, *illicitum esse, quod homo intendat occidere hominem ut se defendat, nisi habeat publicam auctoritatem.* Hoc (inquam) probat, *quia occidere hominem non licet nisi publicâ auctoritate, non propter bonum privatum, sed propter bonum commune.* Et idem in posteriori loco ait, *id nullo casu pertinere nisi ad publicam potestatem, cui committitur procuratio boni communis.* Non solum ergo dicit esse illicitum id intendere, sed & facere. Enimvetò si id facere liceret, liceret intendere. Cur enim non liceret intendere quod facere licitum est? Si, ut defendam meipsum, velle & intendere possum gladio vel scilicet cor transfigere, seu aliam actionem ponere, cui occisio inseparabiliter conjuncta est: igitur velle & intendere possum ipsius occisionem, saltem indirectè & interpretativè. Quisquis enim directè vult ponere actionem, cui occisio inseparabiliter conjuncta est, occisionem vult, saltem indirectè & interpretativè.

49 Denique, postquam S. Doctor articulo illo 7. resolvit, *illicitum esse occidere hominem*

ad vitam suam defensionem, ulterius non quaerit an licitum sit occidere ad defensionem honoris, vel bonorum fortunæ; eò quod utique de iis quaestio superesse non poterat, postquam jam resolverat id ne quidem licitum esse ad defensionem vitae. At si articulo illo 7. resolveret id esse licitum ad defensionem vitae; ulterius inquirere debuisset, an etiam licitum ad defensionem honoris, & bonorum fortunæ? Cum ergo nihil existimaverit de iis ulterius inquirendum, signum est articulo illo 7. resolvere id ne ad vitam quidem defensionem esse licitum.

Per consequens dum eodem art. 7. dicit ad evitandam occisionem alterius praetermitti non debere actum moderatae tutelae, ex quo sequitur occisio alterius: loquitur de actu moderatae tutelae; ex quo sequitur occisio invasionis omnino praeter intentionem se defendentis; sollicitè caventis actum per se lethalem infligere, licet subinde contingat, quod dum hoc sollicitè cavet; nec cor ferire vult, sed brachium, praeter intentionem feriat cor, adversario vel ultrò in gladium incurrente, vel à brachio gladium repellente. Hunc quippe sensum probant argumenta n. 48. & 49. deducta, sicut & solita S. Doctoris consonantia cum unanimi doctrina SS. Patrum.

Postremò non deest ratio duplex, praemissa confirmans. Prima, quod homo Christianus, juxta ordinem charitatis, teneatur vitam suam corporalem postponere vitæ & salutis spirituali proximi; etiam inimici & aggressoris sui; per consequens, in sui defensione, teneatur id praetermittere, ex quo scit salutem aeternam proximi irremediabiliter amittendam, prout docent Augustinus & Thomas supra laudati.

Secunda ratio: quod lex divina prohibeat amorem tenacem earum rerum quas inviti possumus amittere; adeoque ipsius etiam vitae corporalis, quam profectò tenaciter amare convincitur, qui eam tueri vult per crudele illud medium, quo vitam aeternam, simul cum corporali, proximus irremediabiliter amittit, culpâ quidem suâ, sed culpâ etiam taliter vitam suam corporalem tuentis: utpote pro te, quam contemnere debebat, humanâ se cæde polluentis. Si enim in ipsam saeviebat inimicus, ipsius equidem misereri debebat: cum nullas exceptus sit, cui misericordiae denegetur officium, juxta præceptum Domini: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Itaque in hoc Dei præcepto nullum prorsus expertem fieri oportet* (inquit Lactantius loco citato) *quin occidere hominem privatis hominibus semper sit nefas.*

CAPUT VI.

Solida responsio ad argumenta contraria.

Objicies 1º. id quod Exodi 21. dicitur: *Si effringens fur domum, sed sufficiens inventus fuerit, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis: quod si*

orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur.

Respondeo, ex toto contextu istius & præcedentis capitis constare, quòd lex illa non spectet nisi ad forum externum, Judicesque fori externi instruat, non ut statuant quid coram Deo sit, vel non sit peccatum (hoc enim ad ipsos non pertinet) sed quid in foro externo punire, vel impunitum in tali vel tali genere relinquere debeant. Unde summarium capitis præcedentis est istud: *Præcepta iurascialia quoad emptitios servos, & ancillas, furia, homicidia, &c. summarium verò capitis objecti: Furti, damni que illati pœna, depositi, commodati, conducti atque supri lex, pœnalis scilicet, & judicialis, ut manifestum est ex textu. Hoc ergo cap. 22. Exodi decernitur, quòd in legibus antiquis secularibus, quibus tamen ista est antiquior, invenitur: impune occidi furem nocturnum quoquo modo; diurnum autem, si se cum telo defenderit, ait Augustinus q. 84. super Exod. Ex eo verò quòd leges antiquæ seculares, & lex illa Exodi permittunt furem nocturnum occidi impune, quoquo modo occidatur, consequens non est eum occidi sine peccato, coram Deo. Aliàs sine peccato occideretur, non servato moderamine inculpatae tutelæ. Cujus oppositum est certissimum.*

- 53 Objicies 2°. caput *si perfodiens* 3. de homicidio, ubi dicitur, non pertinere ad homicidium, si fur nocturnus occidatur.

Respondeo totum istud caput esse contextum ex laudata lege Exodi 22. antiquisque legibus secularibus, junctâ interpretatione proximè recitatâ ex Augustino. Unde manifestum est non pertinere ad forum internum, sed ad externum dumtaxat.

- 54 Objicies 3°. caput *significasti* ibidem, ubi Innocentius III. dicit, quòd *vim vi repellere omnes leges, & omnia jura permittant.*

Respondeo, ex eo quòd permittant vim vi repellere, non sequitur quòd permittant occidere: cum occidens non solum vim vi repellat, sed etiam invadentem invadat. Et hoc est quòd ibidem Pontifex insinuat, dicens, quòd *quamvis vim vi repellere omnes leges, & omnia jura permittant; quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatae tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem Sacerdos à pœna homicidii penitus excusari: tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quòd cum grave sit, non solet levem plagam inferre: tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet ledi.* Quibus verbis Pontifex probat, à Presbytero illo moderamen non esse servatum, ex eo quòd voluerit occidere, dum voluit tali instrumento in capite percutere.

- 55 Objicies 4°. caput *si verò* de sent. excom. Sed frustra: quia ibi solum dicitur, excommunicatum non esse, qui *Clericum vim sibi inferentem vi repellit, vel ledit.* De occisione nihil.

Objicies 5°. Clementinam *si furiosus* cap. 56 un. de homic.

Sed etiam frustra: quia ibi solum dicitur quòd *irregularitatem* non incurrat, qui mortem aliter evadere non valens, suum occidit vel mutilat invalorem. Ex eo verò quòd vitæ suæ invalorem occidens non incurrat irregularitatem, vel excommunicationem, nec puniatur in foro externo, consequens non est quòd non peccet in foro interno, ut supra dixi. Quòd enim peccet, aperte colligitur ex Canonibus n. 45. & 46. allegatis.

Objicies 6°. auctoritatem S. Thomæ q. 57 64. a. 7. dicentis: *Si moderatè quis violentiam repellat, erit licita defensio. Nam secundùm jura vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatae tutelæ. Nec est necessarium ad salutem, ut hunc actum moderata tutelæ prætermittat, ad evitandam occisionem alterius: quia plus tenetur homo vitæ suæ providere, quam alienæ.*

Respondeo, verissimum esse quòd ad evitandam occisionem casualem alterius prætermitti non debeat actus moderatæ tutelæ, sed actus non est moderatæ tutelæ, si occiso alterius sub propriæ defensionis prætextu intendatur. Et idè eam ad sui defensionem intendere non licet, nec proinde gladio vel sclopeto directè impetere cor injusti aggressoris; sed necesse est omne studium adhibere, ne ictus lethalis aggressori voluntariè insigatur. Quo observato, etsi invasus prævideat, quòd se defendendo, fortè continget quòd invalor fortè in gladium incurret, vel dum invasus brachium ferire vult, cor præter intentionem feriat; non idè debet necessariam illam sui defensionem prætermittere: quia tunc occisio invasoris, præter intentionem contingens, ipsi non imputabitur. Et sic intellecta sancti Thomæ doctrina, optimè secum ipsa coheret, sicut & cum unanimi doctrina laudatorum Patrum. Quos inter vel unus, v. g. S. Augustinus, integræ legioni juniorum Casuistarum sine dubio est præferendus. Sequuntur proinde ipsi suos Graemenios, Pirocios, Bannios, Tamburinos, Escobarios, Gobatios; gloria nostra hæc est, sequi potiùs Cyprianum, Ambrosium, Augustinum, &c. Imò & ipsam Veritatem, jubentem ut benè velimus & benefaciamus persequentibus & invadentibus nos. Certè enim non est ipsis benè velle & benefacere, ipsos voluntariè occidendo in infernum mittere.

CAPUT VII.

Muldo minus occidere licet injustum invasorem bonorum temporalium.

ITa Theologi & Canonistæ tenebant anno 1510. uti testatur Joannes Briardus, sacre Theologiæ Doctor & Procancellarius Lovanienfis, quodlib. 7. Illustrissimus quoque Fagnanus ad cap. *interfecisti* de homicid. *Secundùm Canones (inquit) in foro saltem penitentiali, & quoad Deum, absolute credimus, non posse Laicum, multò minus Clericum,* sine

sine peccato occidere spoliatores. Et hanc esse dicit communem Canonistarum sententiam. Est etiam communis Legistarum apud Dianam p. 8. tr. 7. resol. 47. Ex Theologis, præter Alessem & Scotum, qui ipsi etiam publicæ potestati negant licitam occisionem furis, præcisè talis, præter Tabienam quoque, Gerfonem, Augustinum de Ancona, Tostatum, &c. assertionem nostram tradunt Lovanienles & Augustiniani passim, Vulpes Scotista, Merbelius, Genetus, Joannes Baptista Du Hamel, Neesen, Leonardus Van Roy, Nicolaus Du Bois, &c.

59 1°. quia occidere proximum pro defensione rerum temporalium est contra præceptum, *Non occides*: utpote quo generaliter prohibetur hominem occidere sine divina autoritate, quæ nullibi legitur concessa privatis hominibus pro temporalium suorum defensione: maximè eùm ipsis ne quidem concessa sit pro vitæ suæ defensione, uti vidimus præcedenti capite.

60 2°. est etiam contra præceptum, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*: utpote quo jubemur postponere temporalia nostra vitæ proximi, sicut temporalia nostra postponimus vitæ propriæ. Illis namque verbis dilectio ordinata præcipitur, juxta illud Cantic. 1. *Ordinavit in me charitatem*. Ordinata verò dilectio postulat, ut proximum plus diligamus quoad bona superioris ordinis, vitam scilicet corporis, & salutem æternam, quam nos ipsos quoad bona inferioris ordinis, bona utique fortunæ, uti docent Augustinus l. 1. de doctr. Christi. c. 27. & S. Thomas 2. 2. q. 26.

61 Nec dici potest hoc solum procedere in casu necessitatis in qua proximus seipsum juvare non possit: eùm juxta Evangelium procedat etiam dum proximus actus est inimicus, & juxta Augustinum, dum nos invadit; etiam seipsum juvare queat, ab inimicitia & invasione cessando. Dicit enim Evangelium: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui odierunt vos*; idque aded generaliter, ut Augustinus loco citato cap. 30. dicat, *nullum exceptum esse, cui misericordiæ denegetur officium*. Et exposit, in Epistolam B. Joan. tr. 8. *Ne pigris sitis diligere inimicos. Scavit in te homo ille, tu deprecare. Ille odit, tu miserere... Sed persequitur rem tuam, tollit tibi nescio quæ habes in terra... Opta ut ille sanetur*. Tenemur ergo diligere inimicum temporalia nostra invadentem, tenemur illi benefacere, tenemur illi misericordiæ officium præstare. Ergo tenemur temporalia potius nostra amittere, quam ipsum occidere, ne in æternum pereat, occisus in mortali crimine. Manifestum est enim, quod ipsum tali in statu occidere, non est ipsum diligere, non est ipsi benefacere, non est ipsi misericordiæ officium præstare, non est optare ut sanetur, imò sanationis ipsi tempus auferre.

62 3°. proinde est contra præceptum Salvatoris Matth. 5. *Ei qui vult tecum judicio con-*

tendere, & unicum tuam tollere, dimitte ei & pallium, in præparatione scilicet animi, ita ut potius parati simus temporalia ista ei dimittere, quam ipsi malum longè majus inferre, sive directè, sive indirectè, ut sic à nobis teneatur in secreto animi patientia, cum benevolentia; in manifesto autem id fiat, quod eis ad salutem videatur prodesse posse, quibus bonè velle debemus, prout Augustinus explicat supra n. 35. Ipsum verò occidere in mortali crimine, non potest ipsi prodesse: eùm sit ipsum in æternum perdere.

4°. est contra præceptum Domini Eccli. 63 29. *perde pecuniam propter fratrem*. Nam prolius oppositum faciunt, qui propter pecuniam conservandam perdunt fratrem.

5°. est contra præceptum Christi: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Sic enim dilexit nos, ut animam suam pro nobis pofuerit. Et ideo etiam nos debemus pro fratribus animas ponere. 1. Joan. 3. Multò ergo magis debemus bona temporalia pro fratribus ponere, sive amittere, ne æternum pereant.

6°. est contra præceptum quo Deus Genes. 9. generaliter, & absque exceptione invaloris temporalium, dixit: *Quicumque fuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis ipsius: ad imaginem quippe Dei factus est homo*.

7°. est contra præceptum Exodi 22. ubi occisor furis diurni dicitur reus mortis, quia *homicidium perpetravit*.

8°. est contra primum maximumque mandatum, quo sic jubemur ex toto corde, &c. diligere Deum, ut nihil extra Deum, sive nullam creaturam, nulla proinde temporalia bona diligamus tenaciter, & propter se, sed dumtaxat propter Deum, & secundum beneplacitum voluntatis ipsius, uti to. 1. demonstravimus. Est autem beneplacitum divinæ voluntatis, ut qui bona temporalia possident, tamquam non possidentes sint, id est non plus illis afficiantur, seu per affectum inhæreant, quam si ea non possiderent, nec plus turbentur & inquietentur ob jacturam eorum, quam turbentur & inquietentur ob jacturam bonorum quæ non possident, sed possidentur ab aliis. Imò sic animo dispositi ac præparati esse debent, atque in tanta indifferentia constituti, ut, nisi aliunde impedirentur, parati essent non solum non resistere ea auferenti, sed & ultro ei plura dare, juxta præceptum Christi supra n. 62.

Pauci quidem (fateor) Christiani in christiana illa sunt dispositione; sed propter multitudinem ea in te delinquentium leges suas Deus non relaxat, nec vim obligandi Evangelium amittit.

Verùm - enimverò quam ab ea dispositione cæteris longius remoti sunt illi, qui pro bonorum terrenorum conservatione non verentur proximo ea invadenti vitam corporis, ac per consequens animæ eripere, ipsi eripiendo tempus resipiscentiæ! An non pudor est, pro

rebus, quas (ut Augustinus dicit) contemnere oportet, proximo tuo, quem sicut teipsum diligere debes, & ipsi, etiam inimico, & terrena tua invadenti, vitam temporalem & æternam optare, utramque ex eorum amore ipsi eripere, causamque ipsi esse, saltem indirectam, perditionis æternæ ! Refert Augustinus serm. 309. Tutum-Lymeni, in visione pertractum ad Excelsum Judicem, graviter increpatum cælumque fuisse, quòd debitorem quemdam suum, qui debitum negabat, provocasset ad jurandum, quem sciebat falsum juraturum; & idèd gravis peccati reum fuisse, quia, ut ipsi cælus dictum est, melius erat, quòd rem suam perderet, quàm animam istius hominis falsâ juratione perimeret, tametsi istius peremptionis causa directa non fuisset, sed indirecta dumtaxat. Similiter ergo gravis peccati reus est occisor invaforis injusti terrenarum rerum suarum: quia melius est, quòd terrenas res suas perdat, quàm proximum suum æternum perdat, tametsi istius perditionis causa non sit directa, sed solùm indirecta, sicut ille Tutus-Lymeni causa fuit perjuri: cùm æternam perditionem suam sibi ipsi directè causaret invafor, eamque evadere queat ab invasione desistendo, sicut debitor ille perjurium evadere potuit verum jurando.

70 9°. Augustinus l. 1. de lib. arbitr. c. 5. propterea dicit se non videre, quomodo apud divinam providentiam à peccato liberi sum, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humanâ cade polluti sunt. Sanctus quoque Gregorius l. 31. Moral. c. 8. Plus (inquit) ipsis rapinibus debemus metuere, ne semetipsos perdant, quàm rebus irrationabilibus defendendis imbiare. Eandem esse sententiam unanimum reliquorum Patrum, constat à fortiori ex sententiis ipsorum cap. præcedenti laudatis.

71 10°. Monachum quemdam, qui ut vestes suas defenderet, earum invaforem occiderat, Alexander III. cap. suscepimus de homicid. graviter reprehendit, ab altarisque ministerio abstinere, & peccatum suum expiare jubet, hæc generali ratione, ex sacris Oraculis suprâ allatis peritâ, in omnibusque tam Clericis & Monachis, quàm Laicis locum habente: quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacuram, quàm pro conservandis vilibus rebus, & transitoriis (quales à Christianis reputandæ sunt res omnes terrenæ, juxta Evangelium) tam acriter in alios exardescere. Capite etiam si perfodiens, eodem titulo, ex Augustino dicitur, ad homicidium pertinere, si fur diurnus occidatur, quia potest discerni, quòd ad furandum, non ad occidendum veniat, & idèd non debet occidi, nisi relo se defendat.

72 11°. Legibus canonicis succinunt civiles, quæ in cap. si perfodiens referuntur: siquidem Lex 4. ff. ad L. Aquiliam prohibet occidi furem, dum non est plusquàm fur; similiter Lex furem ff. ad L. Corneliam de ficariis, etiam nocturnos fures interfici vetat, nisi mortis pe-

riculum inferant, prout ostendit Cuiacius in tit. Digestorum de jur. & just. ad Leg. 3. Lege etiam 9. ff. eodem §. siquis hominem sic habetur: Si quis hominem occiderit, capitalem sententiam subeat, nisi probare possit, quòd vitam suam defendendo illum occidit. Idèd Cuiacius loco citato: Licet (inquit) repellere eum qui venit ferendi, non occidendi causa (quod ex genere teli cognoscitur L. 1. §. divus ff. ad L. Cornel. de ficariis) sed non licet occidere; & eodem modo, licet repellere eum qui venit eripiende possessionis gratiâ, sed non licet occidere.

12°. opposita sententia omninò videtur sanguinaria & perniciofa: utpote nata perniciem corporum animarumque in Republica excitare, sicut & in Ecclesia, si ipsis etiam Clericis ac Religiosis hujusmodi defensio permittatur, uti à plerisque Casuistis revera permittitur. Nam (ut optimè Denunciator suprâ laudatus) quot cædes non committentur, si privato cuique liceat bona temporalia, saltem gravis momenti, cum occisione furis defendere?

Etenim (inquit) sic privatus quisque, quantumvis ad judicandum ineptus, Judex constituitur.

Et Judex quidem in propria causa.

Et eo tempore quo ad judicandum minime idoneus est, cùm scilicet ab adversario res ipsius invaduntur, & ipse ad eas defendendas animo perturbatur.

Et constituitur Judex de suo inimico.

Et ipsius judicio relinquitur, an jactura bonorum invaforum sit grave damnum, seu tale ad quod vitandum licita sit defensio occisiva: qua in re frequenter errant homines, æstimatione & amore rerum suarum passim excæcati.

Nec Judex dumtaxat constituitur, sed & judicii sui Executor.

Nec sanguinaria sententia illa distinguit, quomodo invafor bona temporalia invadat, rapinâ, an furto; violentâ oppressione, an lite, hæreditate aut successione injustâ, contractu iniquo, usurâ, defraudatione, &c. sed quisquis bona temporalia, aliquo ex hisce modis invaferit, quorum jactura opinione hominis privati, nullo judicio præditi, irâ perturbati, cupiditate cæci, damnum grave, vel (ut nonnulli) gravissimum inferat, nullâ miseratione, mortis sententiâ condemnabitur, simul & occidetur.

Adde quòd nec sententia illa discernat inter personas publicas, & privatas, sed occidi permittat ipsos etiam Ministros Regios, Consiliarios, Judices, Magistratus, imò nec Reges excipit, siquis sibi constare existimet, quòd ab ipsis bona sua injustè invadantur, nec se posse ea aliter quàm ipsorum occisione defendere.

Tandem sententia illa permittit occidere generatim, inter occidendi modum & modum non distinguendo; per consequens occidere licebit, sive vi apertâ, sive ex insidiis occultis, sive ferro, sive veneno, sive alio quovis

quovis modo, ut opportunum videbitur homini, qui honorum suorum invasorem occidere decreverit. Proinde nulla via supererit, etiam innocentissimis plebique, tuendi vitam suam adversus funestissimum istud tribunal, à quo semel ad mortem, velut invasores injusti fuerint condemnati.

78 Neque Respublica solum (prosequitur Denunciator) sed & Ecclesia homicidijs implebitur, si & Ecclesiasticis licitum sit bona temporalia cum occisione furis defendere, saltem ea quorum jactura sit ipsis malum grave, ut plebique videntur; vel saltem malum gravissimum, ut alii restringunt. Quia frequentissimi erunt casus, quibus tale malum esse judicabunt: utpote qui eorum jacturam tanto gravius malum esse judicant, quanto turpius existimant Ecclesiasticis, quam Laicis, vitam fordide, & parum honestè transigere. Quam multi verò inter Clericos sunt, qui aut lite injusta, aut oppressione violenta, à percipiendis beneficii sui, quo solo viciantur, fructibus impediuntur? Quam multi inter Pastores, quibus injustè subtrahuntur decimæ, quæ in sustentationem necessariam ipsis debentur? Poterunt ergo illi defensione occisiva uti, si hoc pacto malum indecoræ paupertatis, sanè ipsis valde grave, imò gravissimum, avertere queant.

79 Jam verò quanta ubique hominum strages sequeretur, si doctrinam illam Pastores Parochianis suis, Abbates & Priores Religiosis suis, Abbatissæ & Priorissæ famulis suis domesticis belli tempore pro concione vel exhortatione proponerent: „ Charissimi, videtis bona omnia temporalia nobis à militibus eripi: vastantur agri, domus exspoliantur, excutuntur horrea: damnum gravissimum omnes patimur, & ad paupertatem redigimur. Verùm inter hæc mala consolari nos debet, quòd licitum sit, non solum Laicis, sed & Ecclesiasticis, bona nostra temporalia, quorum jactura malum est gravissimum, defensione occisiva tueri. Agis ergo Christiani Pugiles, arma in milites sumite. Ego, qui eadem vobiscum ruinà involvor, præibo. Ducem sequimini, & fures istos pessimos, sine miseratione, & sine scrupulo obruncate, &c. „ Reprehendi-ne posset hujusmodi exhortatio, stante illà Casuistarum doctrinà? Hactenus ferè Vir ille doctissimus, Casuistis illis pro coronide applicans increpationem Christi Luc. 9. *Nescis cujus spiritus es. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.*

80 13°. nec sola illa inconvenientia sequuntur ex doctrina illa, imò amplius sequitur propositio 31°. inter damnatas ab Innocentio XI. *Regulariter occidere possunt furem, pro conservatione unius aurei.* Quòd id aliquando fieri posset, conficitur ex eo quòd jactura unius aurei aliquando sit damnum gravissimum homini, in necessitate constituto. Quòd id etiam regulariter posset fieri, hoc probatur argumento: Vel ad occidendum invasorem, cum mo-

deramine inculparæ tutelæ, regulariter loquendo proportio aliqua requiritur, inter rem quæ defenditur, & vitam invasoris; vel nulla requiritur proportio? Si requiritur proportio, cum nulla sit inter pecuniam & vitam, pro defensione pecuniæ licitum non erit vitam invasori auferre. Si nulla requiritur proportio, nulla ratio reddi potest, cur regulariter id non sit licitum pro unius aurei, imò vel unius assis, sicut regulariter licitum esse dicunt pro defensione plurium aureorum. Si enim pro defensione unius aurei id regulariter non licet, nec licet pro defensione duorum, nec trium, nec quatuor, nec centum, nec ducentorum, &c. Nam si jactura unius aurei vel assis, damnum est nimis leve, in comparatione damni vitæ, quòd inferitur invasori, similiter jactura duorum, trium, &c. jactura centum, ducentorum aureorum, &c. damnum est nimis leve, in comparatione damni vitæ. Omnis proinde ratio propter quam damnum unius aurei censetur nimis leve, ut pro illo cavendo liceat inferre damnum vitæ, id ipsum probat de damno cujuscumque summa, sicut & cujuscumque rei pecuniæ æstimabilis. Siquidem omne damnum rei pecuniæ æstimabilis vile est in comparatione damni vitæ, prout Alexander III. dicit cap. *suscipimus* supra relato, sicut & Augustinus & Gregorius supra n. 43. & 70. Et ratio est, quia res quæcumque pretio æstimabilis vilior est comparatione vitæ, quam pomum vel assis comparatione centum, mille, decem millium, centum millium aureorum (cum poma vel asses sui multiplicatione adæquare possint valorem seu æstimationem decem millium, & centum millium aureorum; quàmlibet verò multiplicentur centum, mille, decem millia, centum millia aureorum, nunquam adæquare queunt valorem, sive æstimationem vitæ) sed pomum & assis, comparatione centum, ducentorum, mille, decem millium, centum millium aureorum, æstimantur res viles, & nimis leves. Similiter ergo, &c.

14°. nec sola illa 31°. propositio sequitur, 81 sed & 32°. ab eodem Innocentio XI. damnata: *Non solum licitum est defendere, defensione occisiva, que actu possideamus, sed etiam ad que jus inchoatum habemus, & que nos possiduros speramus.* Sicut & 33°. *Licitum est, tam heredi, quàm legatario, contra injustè impediendum ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere; sicut & jus habenti in cathedram, vel prebendam, contra eorum possessionem injustè impediendum.* Ratio sequelæ est, quia doctrina illa licitum asserit defensione occisiva defendere bona temporalia, quorum jactura est damnum grave, vel gravissimum. Jactura verò illius juris inchoati, & spei possidendi, non raro est damnum grave vel gravissimum. Sicut & jactura quam incurrit, qui injustè impeditur à possessione hereditatis, vel receptione legati sibi justè debiti: cum jus certum ad hereditatem, vel legatum,

minoris non valeat quam hereditas ipsa, vel legatum, uti demonstravimus agendo de contractu mutuo.

82 15°. sequitur quoque propositio 30°. *Est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hac ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuisse percussus, & post inflatam alapam, vel solum fustis fugiat.* Quia injuria quam vir honoratus incurrit per inflationem alapæ, vel gravis calumniæ, plerumque æstimatur gravius malum, quam jactura aliquot aureorum. Si ergo ad impediendam jacturam istam occidere liceat; licebit & ad impediendam dictam injuriam.

83 Tandem sequitur quod dum dominus vel non poterit juridicè rem suam recuperare (defectu probationis) vel saltem id non poterit absque magnis expensis, aut molestiis, tunc poterit vi furem aggredi & occidere, non solum fugientem cum re furtiva (quod Adversarii passim admittunt) sed & postquam se recepit in domum suam, ibique rem illam pacificè aliquamdiù tenuit; poterit (inquam) ad recuperandam rem suam ipsum ibi occidere, si recuperationi resistat, & aliter sine magnis expensis & molestiis recuperate nequeat. Hoc autem licet Vasquez, Lessius & Bonacina, apud Dianam p. 8. tr. 7. resol. 47. putent non esse inconveniens (quia quilibet habet jus (inquiunt) per seipsum recuperandi rem suam, etiam recuperatione occisiva, dum non est spes aliter recuperandi absque magnis molestiis) esse tamen inconveniens probatur, quia si hoc liceret pro recuperatione boni sublatis, liceret & pro extorquenda solutione debiti injustè negati. Et si liceret pro recuperatione boni fortunæ, liceret & pro recuperatione honoris, dum absque magnis molestiis juridicè obtineri non posset satisfactio læsi honoris. Quæ tamen asserti non possunt licita, nisi totus mundus horrendis confusionibus ac cadibus exponatur. Unde propositionem hanc P. Stephani Jesuitæ: *Non solum vitam, sed etiam bona temporalia, quorum jactura esset damnum gravissimum, licitum defensione occisiva defendere. Fatemur rariùs licitum esse Ecclesiasticis... Si tamen aliquando futurum contingat tale malum (id est gravissimum damnum) etiam ipsis licitum erit bona ista cum occisione furis defendere, Clerus Gallicanus anno 1700. perniciosam & erroneam declaravit.*

CAPUT VIII.

Casistarum argumenta repelluntur.

84 **T**amet si assertio nostra tot & tam firmis fulciatur argumentis, ei nihilominus contradicunt Cajetanus, Bannez, Arragonius, Tannerus, Azorius, Lessius, Malderus, Sylvius, Amicus disput. 36. ubi tamen ingenuè fatetur quod nec divinum, nec humanum jus expressè permittit occisivam bonorum temporalium defensionem. Quod ipsi sufficere debuisse ad abjiciendum sanguinariæ illius defen-

sionis patrocinium: cum absque expressa Dei permissione privatis non liceat, hominem, ad imaginem Dei creatum, occidere; nec Authorum istorum opinio solidis nitatur argumentis, ut jam ostensum eo.

Objicies ergo 1°. caput *interfecisti* de homicid. 2°. caput *olim* de restit. spoliat. 3°. caput *dilecto* de sent. excom. in 6.

Respondeo ad 1um. capite illo dici quidem, *Si sine odii meditatione, te tuaque liberando interfecisti, immunitus es, &c.* sed imprimis sensus est quod talis immunitus est à pœna & pœnitentia canonica in foro externo, non immunitus à culpa in foro interno, ut rectè Fagnanus. Qui insuper demonstrat non agi ibi de defensione rerum tantum, sed rerum & persona simul, uti docent communiter Canonistæ, quidquid in contrarium nonnulli Theologi dicant: quia (inquit) Canonum interpretatio est propria *messis Canonistarum*, & reverèly te tuaque significat defensionem rerum & personæ simul; non enim importat copulam disjunctivam vel, sed copulativam &; ideòque verba illa accipi debent copulativè, non disjunctivè.

Nec refert quòd in initio dicatur disjunctivè, *interfecisti furem, aut latronem.* Quia, ut rursum bene Fagnanus, prior illa particula, quæ indistinctè loquitur, debet declarari per secundam specialiter loquentem, juxta text. in L. *quemadmodum*, adèd ut sit sensus: *interfecisti furem, qui te & tua invalerat; ubi comprehendi poterat absque occisione; age pœnitentiam.* Si autem *interfecisti*, ubi comprehendi non poterat, te tuaque liberando; non teneris agere, nisi ad cautelam. Huc utque Canonista ille celeberrimus.

Ad 2um. respondeo caput *olim* non facere ad 87 propositum, quia nulla ibi mentio de occisione, sed de violenti usurpatoris expulsiōne citra occisionem.

Ad 3um. eadem est responsio, quia nulla etiam ibi mentio est de occisione, sed solum approbatur defensio, quæ Decanus Aurelianensis temporalia bona Ecclesiæ suæ & corporali & spiritali adminiculo; quasi duobus quodammodò gladiis defenderat, ipsi scilicet corporaliter resistendo, & dum corporalis illa resistentia non sufficeret (suffecisset autem si fuisset cum occisione invaloris) ad arma spiritalia, excommunicationem scilicet & interdictum recurriendo. Ex quo nihil nec per apparentiam contra assertionem nostram.

Objicies 4°. bona temporalia sunt media necessaria ad conservationem vitæ, exercitiumque virtutum.

Respondeo, certum esse 1°. bona non esse materiam necessariam virtutum; imò frequentius esse materiam vitiorum. 2°. nec esse media, sine quibus salus corporalis & spiritalis haberi nequeat. Cum pauperes iis carentes & corpore vivant, & majorem ex paupertate sua salutis suæ fiduciam, juxta Evangelium, concipere valeant, quam divites

ex bonorum temporalium abundantia. 3°. id quod absolutè necessarium est ad salvandam corporis vitam, adeò esse modicum, ut illius invasio casus penè sit metaphysicus, de quo quaestio nostra non procedit. 4°. ne pro defensione quidem istius necessarii ad vitam corporalem esse licitum occidere: cum id ne quidem licitum sit ad vitæ propriae defensionem.

90 **Objicies 5°.** non tenemur res nostras sine re perdi, vel certo eas perdendi periculo exponere, ut iniqui aggressoris vita servetur, quam ipse, si velit, servare potest, me cum rebus meis in pace relinquendo.

91 **Respondeo,** multiplici Dei præcepto, & amoris ordine, nos teneri perdere potius res nostras, quam pro vilibus rebus, quas contemni oportet, humanâ cæde pollui, ut constat ex dictis capite præcedenti. Unde possumus quidem res nostras defendere, etiam vim vi repellendo, sed salvo amoris ordine, & citra occisionem. Cùm enim debeamus pro fratribus, etiam inimicis & invasoribus nostris animas ponere, nobis profectò licitum non est pro rerum nostrarum defensione animam fratribus æternùm eripere.

Objicies 6°. etiam si debeam, cæteris paribus, præferre bonum proximi, superioris ordinis, proprio bono inferioris ordinis; non tamen ubi cætera non sunt paria: quia jus innocentis ad bonum inferioris ordinis, præferendum est juri nocentis ad bonum superioris ordinis.

Respondeo 1°. argumentum nimis probare, quòd utique possem injustum invasorem occidere pro defensione juris quod habeo ad pomum mihi retinendum, quòdque possem animam proximi annihilare (si hoc foret necessarium, & intra spheram activitatis meæ) pro tuenda pecunia mea, vel etiam corporali vita.

2°. negando antecedens, sic intellectum, ut possem auferre proximo bonum superioris ordinis pro conservatione boni inferioris ordinis: quia hoc est contra ordinem amoris, & contra Authoris vitæ voluntatem.

92 **Objicies 7°.** injustus aggressor bonorum meorum non habet jus tuendi vitam suam cum injuria mea.

Respondeo ipsum habere jus tuendi vitam suam adversum illum qui eam ipsi eripere vult pro tuitione bonorum inferioris ordinis; sicut adulter, repertus in flagranti delicto, habet jus tuendi vitam suam adversus maritum adulteræ, volentem eam ipsi eripere. Nec magis unum quam alterum facere injuriam in defensione vitæ suæ contra invasorem illius, sed solum injuriam facere in adulterio, vel furto.

93 **Objicies 8°.** assertio nostra audaciores reddit fures & latrones ad furta sua & rapinas.

Respondeo 1°. sicut Ecclesia negans marito adulteræ facultatem occidendi uxorem in adulterio deprehensam, audaciores non reddit adulteros; sic assertio nostra audaciores

Tom. II.

non reddit fures & latrones: utpote qui sufficienter coerceri queunt pœnis à Jure statutis, quas magis timent, quam peccatum.

2°. majus esse periculum humano generi à sententia Adversariorum: utpote quæ homicidii patrociniatur, & perditionibus animarum; damnantur enim ferè tot animæ, quot ejusmodi fures & latrones occiduntur. Sapius est autem temporalia omnia perire, quam vel animam unam. Concludo proinde cum Innocentio IV. in cap. si verò de sent. excom. quòd *si quis pro rebus occidat, incidit in canonem, quia excedit modum cap. suscepimus de homicid.*

CAPUT IX.

Occidere non licet injustum invasorem pudicitie.

Contrarium putant Wiggers, Sylvius, &c. 94

Sed præ illis audiendus est Augustinus l. 1. de lib. arb. c. 5. dicens: *De pudicitia quis dubitaverit, quin ea sit in ipso animo constituta, quandoquidem virtus est, unde à violento stuprator erepi non potest? ... Quapropter legem quidem non reprehendo, quæ tales impunè permittit interfici; sed quo pacto istos defendam, qui interficiunt, non invenio.* Similia habet l. 1. de Civit. Dei ubi postquam per aliquot capita ostendit, servandæ pudicitie prætextu non esse licitam sui occisionem, (quia, ut c. 18. virgo quæ à violento stupratorè opprimitur, nullum verum bonum amittit; non enim animi castitatem: quia eam nullus sine consensu suo amittit; non etiam corporis castitatem: quia *proposito animi casto permaneme, per quod etiam corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori auferat sanctitatem violentia libidinis aliena.*) Cap. 24. concludit, illicitam esse sui ipsius, vel etiam invasoris occisionem: *quis ergo iam malus error obrepit, ut homo se occidat, vel quia in eum peccavit, vel ne in eum peccet inimicus; cum vel peccatorem, vel peccatum ipsum occidere non audeat inimicum? Ne scilicet peccet contra præceptum Non occides, pudicitie invasorem occidendo sine auctoritate Dei, qui nullibi legitur facultatem dedisse occidendi pudicitie invasorem. Et ne occidat hominem in flagranti crimine, æternâ proinde morte damnandum.* Et hoc quidem absque necessitate: cum violenter oppresso corpore nullum verum bonum amittatur; imò castitas ipsa duplicetur ad coronam, ut verè S. Lucia dixit. Nihil proinde amittitur nisi clautura pudoris per pelliculam quandam, ut aliqui volunt, vel per claustrum pudoris compressionem, ut aliis placet. Quæ profectò compressio vel pellicula, non est verum bonum, magis quam corporalis pulchritudo, vel saltem non est tantum bonum, pro cuius defensione invasori liceat inferre damnum incomparabiliter majus, mortem scilicet temporalem & æternam, contra præceptum *Non occides.*

Duo quidem objiciunt, qui contra sentiunt. 95
1°. nisi pudicitia invasor occidatur, pericu-

lum esse succumbendi alienæ libidini cum animæ dispendio. 2°. jacturam virginitatis esse jacturam boni pretiosissimi, multis opibus præstantioris, imò quod pudicæ virgines tantum astant, ut mori malint, quam fœdari. Unde sanctæ quædam virgines leguntur se ipsas occidisse, vel occidi permisisse, ne fœdarentur.

96 Verùm etiã rationes istas Augustinus non ignoraverit, eas sufficientes esse non credit, sed velut insufficientes, legique divinæ non congruentes refutavit.

Ad primam ergo respondeo, ad cavendum incertum peccatum futurum, non esse nunc committendum peccatum certum. *Quis enim ira despiat (ait Augustinus citato cap. 25.) ut dicat: Jam nunc peccemus, ne postea forte peccemus; jam nunc perpetremus homicidium, ne forte postea incidamus in adulterium? Nonne si tantum dominatur iniquitas, ut non innocentia, sed potius peccata eligantur, satis est incertum de futuro adulterium, quam certum de presenti homicidium? Ceterum absit à mente christiana, qua in Deo suo fidit, in eoque spe posita, ejus adjutorio nititur; absit (inquam) ut mens talis quibuslibet carnis voluptatibus ad consensum turpitudinis cedat, &c.*

97 Ad secundam rationem responder Augustinus supra, jacturam virginitatis corporis, salvâ virginitate mentis, non esse tantum bonum, propter cujus defensionem liceat se vel alium interficere. Nec refert quòd aliqua mactentur mori, quam corpore fœdari. Quia hoc secundum ordinem amoris non maluerunt, nisi illæ quæ Martyres castitatis, Deo interius jubente, esse voluerunt. Alias enim virgo profusus potest, adulterari non potest; ubicumque virgo Dei est, templum Dei est, inquit Ambrosius l. 2. de virginibus.

98 Instabis, idem Ambrosius l. 3. officior. dicit, quòd periculum pudoris bonis feminis morte gravius est. Augustinus quoque l. 1. de lib. arb. c. 5. *Multo immanius est, invitum hominem stuprum perpeti, quam eum, à quo vis illa inferitur, ab illo cui conatur inferre, interfici.*

Respondeo Ambrosii sensum esse, quòd bonis feminis gravius sit expositas esse periculo formalis stupri, quam mortis corporalis. Augustinum verò eatenus dicere, quòd immanius sit invitum hominem stuprum pati, &c. quatenus stuprator violentus magis voluntariè stuprat, quam ab ipso vim patiens, ipsum voluntariè occidat: hoc enim non prorsus voluntariè facit, sed ex necessitate pudicitiam tuendi; stuprator autem sine ullâ necessitate stuprat. Deinde si unum altero immanius sit: utrumque ergo immane illicitumque.

CAPUT X.

Nec licitam est occidere injustum invasorem honoris & fame.

99 Sæpius miratus sum Casuistas illos qui in Scæteris haberi volunt benigni, seseque invicem benignos & humanos appellant; sibi ve-

rò contradicentes, austeros, severitas, rigoritas, &c. in hoc genere (homicidii utique) adeò severos rigoritasque esse (ut barbaro ipsorum vocabulo utar) ut etiam crudeles appellari posse videantur, dum omnis velut humanitatis oblii, tam crudelem permittunt modum defendendi, non solum vitam & pudicitiam, sed & fallaces divitiæ, & mundanum honorem, per occisionem hominis ad imaginem Dei creati, Christi que sanguine redempti, qui statim atque animam occisus exhalaverit, ad ignem æternum sit damnandus.

Si Casuista illi seriâ mente pensassent præcepta patientiæ, quæ Christianis injuriam in honore patientibus Salvator in Evangelio tradidit, in eam cecitatem nunquam prolapsi essent, ut dicerent, esse licitum proximo vitam eripere, ut honorem nobis auferat ipse; honorem (inquam) non consistentem nisi in æstimatione hominum, quorum judicia & æstimationes frequentissimè neque habent conformitatem cum recta ratione, neque cum justo judicio Dei. An non indignum est homine Christiano, manus suas intingere in sanguine fratris sui, ad servandam æstimationem & laudes hominum, quas tor Scripturæ documentis jubemur contemnere, & contra gaudere, dum ab ipsis maledicimur & blasphe-mamur? Nunquid opinio ista bellè convenit cum istis Christi præceptis: *Benedicite maledicentibus vobis; & orate pro calumniantibus vos. Et si quis te percusserit in maxillam dexteram, præbe illi & alteram? Matth. 5. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me, gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Ibidem. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab hominibus accipitis, &c.?* Joan. 5.

Similia leguntur in sanctis Patribus. Eusebius, Hieronymi discipulus, in epist. ad Damasum, Episcopum Osthensem, de morte Hieronymi, Magistrum suum sic loquentem inducit: *Gaudete filii mei predilectissimi, cum odit vos mundus; desiderate sufferre contumelias & opprobria ab hominibus: quia beati eritis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, &c. Unam insurgere in vos totus iste mundus! Scitote quòd de mundo non estis: quomodo si de mundo essetis, mundus quod sum est diligeret. Omne gaudium vestrum existimate, cum multa habetis in saeculo opprobria, & adversitates, scientes quòd fortitudo & patientia ex ipsis oriuntur. Patientia autem perfectum opus habet.*

Ad majorem horum evidentiam, sciendum, quòd duplex honor esse potest in homine: unus radicalis, consistens in excellentia quadam, ratione cujus unus præ alio honorabilis dicitur; & ista excellentia, vel consistit in spiritali bono, v. g. sapientia, prudentia, scientia, virtute, &c. vel in bono corporali, v. g. viribus, valetudine, pulchritudine, divitiis,

&c. Alter formalis consistens in aestimatione hominum, quia unus alteri praefertur ob ejusmodi excellentiam spiritualem, vel corporalem, veram, vel fictam, praefertentiaque ista signo exteriore manifestatur per laudem vel reverentiam ipsi exhibitam.

103 Honor radicalis, consistens in excellentia seu bono spirituali, homini ab homine auferri non potest, nisi velit: & ideo manifestum est quod propter illius defensionem non liceat hominem occidere. Honor vero radicalis, consistens in excellentia quadam, seu bono corporali, certissime bonum est multo minus quam vita, vel certe non majus. Unde si non liceat hominem occidere pro defensione vitae, multo minus licet pro defensione aliorum honorum corporaliū. Quodque non liceat pro defensione divitiarum, constat ex dictis cap. 6. & 7. Quod id etiam non liceat pro defensione pudicitiae corporalis, ostendimus capite praecedenti, estque manifesta sententia sancti Augustini. Pro quo igitur corporali bono licitum erit?

104 Quod spectat ad honorem formalem (qui juxta Philosophum non est in honorato, sed in honorante) est bonum nimis fragile, caducum, & secundum se vanum, ut pro ipsa liceat hominem occidere, tantisque expensis (morte scilicet corporali & spirituali fratris) defendere: maxime cum magis obesse soleat, quam prodesse, ipsoque longè utilior & salubrior ut plurimum sit humiliatio, ut probat allata Christi sententia: *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis?* probat & quotidiana experientia; probavitque ab initio nascentis Ecclesiae: multo quippe plures, & multo facilius fidem amplectebantur, qui in statu erant humili, quam qui in honore. Unde Apostolus 1. Cor. 1. *Videte vocationem vestram (o fideles!) quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles.*

105 Et ratio ipsam probat, quia superbia unicuique adeo profundè impressa est, ut de ipsa gemant Sancti, atque ex ipsis non pauci de via sanctitatis ad viam iniquitatis per ipsam delapsi, finaliter in infernum fuerint precipitati. Superbia verò, seu concupiscentia illius longè fortius & potentius aggreditur homines in honore & gloria, quam in opprobriis & humiliationibus constitutos. Quid enim aliud sunt testimonia reverentiae & aestimationis, quae hominibus ab aliis exhibentur, nisi anima praecipua, quibus eos aggreditur superbia, magna ex parte inermis erga humiliatos & abjectos? Hinc Bernardus epist. 42. *In alto positos non altum sapere, difficile, & omnino inutilitatum est.* Et synchronus, amicusque ipsius, Richardus de S. Victore: *Quantum putas, quam magnum miraculum aestimas, tibi ipsi viscerere, tibi magis magisque displicere, eo praecipue tempore quo incipis veraciter magnus esse, magnisque hominibus apparere? Quia igitur ratione paupertatem di-*

vis praetulit Salvator, praefert Scriptura, praefertunt Patres; eadem ratione humilitas gloriae praefenda est, statisque humilis statui alto, concilianti honorem & aestimationem hominum. Ideo Pl. 83. dicitur: *Elegi abjectus esse in domo Domini, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Quare? *Scit enim homo, quia si se extollere voluerit (cujus periculo valde expositi sunt in alto vel in honore positi) cades; si se humiliaverit, erigetur.* Et ideo *elegi abjectus ut sublevarer...* *Bona vox, gaudenda vox, eligenda vox:* "Elegi abjici in domo Domini, &c." *Ipsa quidem elegit abjici in domo Domini; sed ille qui invitavit ad convivium, eligentem inferiorem locum vocavit ad superiorem, & dicit illi, ascende, inquit Augustinus enarrat. in illum Psalmum.*

Hinc sequitur 1°. jacturam honoris formalis, secundum se praecise considerati, ab homine Christiano reputari non debere jacturam magnam, imò praefendam esse conservationi ipsius.

2°. christianam non esse occisivam illius defensionem, si consideretur secundum se praecise: cum honor iste magis nocivus sit quam utilis, uti num. 105. ostensum est; nec propter se amari possit: cum amor ipsius, secundum se praecise, sive propter se, superbia sit, ipsumque propter se desiderare, ambitio sit; gaudere de ipsius adeptione, ibi stendo, mera sit vanitas: rectè proinde Stoicus apud Ciceronem dixerit, *gloriae causam nec dignum à sapiente commovendum.*

Sed habemus firmiorem Apostolicum sermonem, quo veritas ista firmatur: *Si adhuc hominibus placerem (ait Apostolus ad Galat. 1.) Christi servus non essem.* Et alibi tam exile & vanum existimat illud bonum, quod in alienis judiciis, saepe falsis, non in eo positum est, cujus bonum dicitur, ut idem Apostolus dignam hanc proferat sententiam: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicor.*

Cum Apostolo sentiunt sancti Patres, sicut & sentire debent Christiani omnes: *Reddere quidem cui honorem, honorem, jussi sumus (ait Basilus in reg. breviorib. reg. 36.) querere autem honorem, vetui, cum Dominus dixeris Joan. 5. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam quae à solo Deo est non queritis? Ex quibus intelligitur, quod gloriam ab hominibus querere, manifestissimum est argumentum infidelitatis, & animi alieni à cultu Dei, cum Apostolus dicat, si adhuc hominibus placerem, &c.*

Augustinus quoque epist. 118. aliàs 56. hunc finem, quo quispiam vult, vel facit aliquid ne indoctus & hebes putetur ab hominibus, dicit esse nugatorium, inanem, ventosum. Et infra addit, non esse finem miseriae, quamdiu sint officiorum nostrorum in re instabili, v. g. in divitiis, honore, & aliis ejusmodi fluxis rebus collocatur. Lib. 50. homil. hom. 13. *Honor querere te debet, non tu ipsum.* Lib. 83. qq. q. 36. *Cavendum, ne surrepat cupiditas*

placere hominibus, aut per aliqua mirabilia, aut per difficilem continentiam, sive patientiam, aut nomine scientia vel eloquentia. In eo genere est & cupiditas honoris. Contra que omnia proferrantur ea que scripta sunt de laude charitatis, & de inani iactantia, doceatur que quam sit pudendum eis placere, quos nolis imitari. Aut enim boni non sunt; & nihil magnum est à malis laudari. Aut boni sunt; & eos oportet imitari. Sed qui boni sunt, virtute boni sunt; virtus autem non appetit, quod in aliorum hominum potestate est. Qui ergo imitatur bonos, nullius hominis appetit laudem; qui verò malos, non est dignus laude. Lib. de catechil. rud. c. 16. Quid sunt honores seculi, nisi iustus, & vanitas, & ruina periculum? quia sic Scriptura sancta dicit, &c. Et l. 5. de Civit. Dei c. 17. Si peruersitas seculi admitteret, ut honorarios essent quique meliores; nec sic pro magno haberi debuit honor humanus: quia nullius est ponderis sumus. Ergone licet occidere pro re, que haberi non debet magna?

III Quæ cum ita sint, consideret homo Christianus, an humanus honor dignus sit; pro cuius defensione homo occidatur; cum ne quidem dignus sit qui secundum se queratur, vel propter se ametur? Item an ratio recta permittat pro fumo, pro vanitate, pro re minima, nugatoria, inani, & ventosa, hominem, ad Dei imaginem creatum, & Christi sanguine redemptum occidere? Certissimè hoc non solum est contra rationem rectam, sed & contra Dei legem, Non occides, à cuius generalitate nulli in Scriptura, Conciliis, Patribus excepta legitur tuendi honoris sui, aut contumeliæ alicujus repellendæ causâ. Nec ulli unquam ex Majoribus nostris, seu Doctoribus antiquis, in mentem ista venit exceptio; sicut ne ipsis quidem Principibus vel Magistratibus sæcularibus, quibus aded comperitum semper fuit, fas non esse hominem occidere tuendi honoris sui, vel repellendæ contumeliæ causâ, ut extremo supplicio afficiant id facientes; oppositamque opinionem Covarruvias in Clement. si furiosus p. 3. §. un. n. 4. immoderatam, inhumanam, & Barbarâ potius quam Christianis convenientem, alii (ut Vasquez) gentilem, & à christiana lege prorsus alienam censent.

112 Futile proinde & fallax, imò barbarum & crudele est istud Adversariorum ratiocinium: honor vitæ charior est: ergo sicut pro defensione vitæ, sic pro honoris defensione licitum est hominem occidere, supra demonstravimus. Secundò, vitæ servandæ alia subinde via non superest, nisi per eadem invaloris, vitæque semel amissa recuperari non potest: lectis honor amissus, utpote reparabilis auctoritate Judicis, heroicâ belli fortitudine, christianâ virtute, veritatis manifestatione, &c. Tertio, calumniatoris occisione non abstergitur infamiæ labe: cum per eam non probe-

tur falsò vel injustè dicta esse, quæ per calumniam dicta sunt; sed solum quòd calumniatus iniquo animo calumniam tulit. Frequenter autem iniquo animo etiam verè ac justè dicta tolerantur. Quattò, frustra ad defensionem honoris occisio adhibetur invaloris: cum sic reverà apud viros timoratos (præ non timoratis curandos) non defendatur, sed potius deturpetur. Et magis honorabile sit elongare se ab homicidiis, quam illa perpetrare, sub prætextu defendendi honoris. Si enim honor est homini, qui separat se à contentionibus, Prov. 20. pari vel majori ratione honor est illi, qui separat se ab homicidiis. Quintò, per calumniam vis non inferitur calumniato: non licet autem vi repellere nisi vim. Sextò, si honor formalis consideretur præcisè secundum se, falsum est quòd charior sit vitæ: cum nullum exilius bonum sit, quam illud quod in aliorum iudiciis positum est, ut supra vidimus. Septimò, honor & fama eatenus solum queri & amari à nobis potest, adeoque eatenus solum defendi, quatenus ad promovendam Dei gloriam, proximorum utilitatem & salutem dirigitur; quo solo sensu Eccl. 41. dicitur: Curam habe de bono nomine. Et Augustinus de bono viduitatis c. 22. dicit: Nobis necessaria est vita nostra, alii fama nostra; conscientia nobis, fama proximo. Et Ivo Carnotensis epist. 260. ad Gaurfidum Anachoretam: Cum omnis casta religionis professor visceribus charitatis abundare debeat, & iam saluti proximorum, quam sua providere debeat; necesse est, ut hæc duo principaliter appetat, puram conscientiam, & bonam famam; conscientiam propter se, famam propter proximum. Qui enim negligit famam suam, crudelis est. Occidit enim proximum, quantum in se est. Atqui ad promovendam Dei gloriam, proximorumque utilitatem & salutem, necessaria non est proximorum occisio; imò impeditiva est salutis ipsorum: utpote per quam in eorum mittuntur; & non solum non ædificat nocentes, qui occiduntur; sed nec innocentes, qui inde potius scandalizantur, & ad quorum ædificationem non solum imitanda est mansuetudo & patientia Christi & Sanctorum, (orando pro calumniatoribus nos, ipsique beneficiendo) non solum etiam vitanda redditi mali pro malo, sed & vitanda quæ speciem habent mali, prout haud dubiè saltem mali speciem habet occisio illa, Patribus & Theologis omnibus quindecim sæculorum vita adeò indigna homine Christiano, ut ne unus quidem illorum disputatione dignum censuerit, foretne, an non foret licita; eò quòd utique adeò certam habuerint negativam sententiam, ut superfluum existimant, eam in controversiam revocare. Aliàs aliquod istius controversiæ vestigium extaret in operibus ipsorum. Nullum verò extat. Temerarium proinde est, nimisque temerarium, novam comminisci exceptionem à generali illo Decalogi præcepto, Non occides, nullâ auctoritate succollatam, que

quæ considerationem mereatur in Ecclesia Dei; imò contra quam expressa est autoritas Augustini: siqua enim violentia inferri possit honori, illa maximè quæ infertur pudicitie nobilis & castissimæ virginis; quæ apud mundanos homines inhonorata censetur, violatò claustrò virginalis pudoris ipsius. Illicitam verò esse occisionem violenti invaloris pudicitie, Augustinus expressè docet, uti vidimus n. 94.

CAPUT XI.

Observatio notabilis circa curam honoris & fame.

114 **P**ropter dicta tamen non negamus curam habendam de bono nomine, adeoque de honore nostro; sumpto non pro excellentia, seu præferentia, quâ aliis præferimur in æstimatione hominum, sed pro fama bona, quâ distinguimur ab infamibus, seu criminosis, vel de crimine suspectis. Quia cura illa non est ambitio, nec superbia; sed providentia, ne aliis simus scandalo, vel etiam ut aliis prodesse possimus. Et juxta hoc Salvator dixit: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem.* Et Apostolus: *Providemus bona, non solum coram Deo, sed & coram omnibus hominibus.* Eodem quoque sensu, juxta Theologiam Sanctorum, tenemur regulariter curam habere de bono nomine; tamen cum tristitia excipere non debeamus opprobria & humiliaiones, bonæ famæ nostræ adversantes, sed eas cum gaudio excipere, uti docet Evangelium supra laudatum.

Unde Hieronymus l. 2. epist. 90. inter seletas alloquens virginem, quæ necessitatis prætextu domi habebat virum, bona sua curantem, ex quo malæ suspiciones oriebantur: *Quod si dixeris (inquit) mihi sufficit conscientia mea, Deum habeo Judicem, qui mea vita est testis; non curò quid loquantur homines: audi Apostolum scribentem: „ Providentes bona non tantum coram Deo, sed & coram omnibus hominibus. „ Tales existimationem hominum non imprudenter solum, verum etiam crudeliter contemnere, dicit Augustinus in l. de bono viduitatis, in fine, cum occidant animas aliorum, sive blasphemantium vitam Dei, quibus secundum suam suspensionem quasi turpis, quæ casta est, displicet vita Sanctorum, sive etiam cum excusatione imitantium, non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis à criminibus flagitiorum atque facinorum se custodit, sibi bene facit; quisquis autem & famam, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra; aliis fama nostra.*

115 Neque iis obstant ea quæ supra diximus de opprobriis, contumeliis, &c. eorumque utilitate. Hoc enim quòd de iis Scriptura ibi relata dicit (sicut & Patres) non ad hoc dicit, quasi ea ultro admittere, seu iis nos ingerere debeamus, dum de eo voluntatem Dei apertè non cognoscimus; sed quòd ob ea non debeamus contristari, nec nos inquietare, sed ea cum gaudio & patientia suscipere de manu

Domini, dum permittit ea nobis accidere; sicut de martyrio D. Athanasii pulchrè loquitur in Apologia de fuga sua, sive homilia; quæ legitur in tertio nocturno Festi ipsius. Quòd si aliqui Sancti legantur nonnulla ultro fecisse, quibus fatui, &c. reputarentur, ex speciali instinctu Spiritus sancti id fecisse existimandi sunt, exemplo proinde admirando potius, quam regulariter imitando.

Scriptura itaque illa, & Patres, hoc solum 116 volunt, quod Augustinus ait paulò post verba ex ipso laudata: *Quoniam quantalibet humana cautela suspiciones malevolentissimas non potest omni ex parte vitare; ubi pro existimatione nostra quidquid rectè possumus, fecerimus, si aliqui de nobis vel male fingendo; vel male credendo, famam nostram decolorare conantur, adsit conscientia nostra solatium, planèque etiam gaudium: quia merces nostra magna est in celis, etiam cum dicunt homines multa mala de nobis pie justèque viventibus.*

Non prohibemur ergo honorem & famam 117 nostram defendere, imò ad id tenemur, dum honor noster necessarius est ad salutem aliorum: quod duplici ex capite potest contingere, vel quia honor Superioris necessarius est ut regantur subditi; vel quia honor Magistris, Concionatoris, &c. necessarius est ut doceantur discipuli, seu alii proximi. Minus enim persuadere potest Magister, si existimetur non esse doctus; minus etiam Concionator, si existimetur dicere, & non facere; imò contrarium facere.

Igitur Superiores non raro tenentur tueri 118 & conservare honorem, etiam sumptum pro æstimatione excellentiæ ipsorum: eò quòd sufficientem alioqui in subditos non habeant auctoritatem. Quippe ea plurimorum est dispositio, ut nisi plus aliquid in Superiore concipiant excellentiæ, difficulter ei obediant, quomodo oportet. Quod dum contingit, permittere, imò subinde præcipere debent, sibi ab eis debita honoris signa deferri, specialiterque cavere, ne cum eis nimis familiariter & abjectè, velut æquales, agant, ne ipsis vilescat auctoritas ipsorum; quod alioqui facile fit.

Sed videant Superiores ne in eo mentiantur 119 iniquitas sibi; dum ex superbia fit, quod non nisi pro bono subditorum fieri debet. Audiant proinde Augustinum epist. 22. aliàs 64. dicentem: *Seipsum præbeat patientia & humilitatis exemplum, minus sibi assumendo quam offertur; sed tamen ab eis qui se honorant nec totum nec nihil accipiendo, & id quod accipitur laudis aut honoris, non propter se, qui totus coram Deo esse debet, & humana contemnere, sed propter illos accipiatur, quibus consulere non potest, si nimia dejectione vilescat. Ad hoc enim pertinet quod dictum est 1. Timoth. 4. „ Nemo juventutem tuam contemnat. „ Hisce verbis docet Magnus Doctor, illud honoris, quod Superior recipit vel exigit à subditis, propter se recipere non debere, nec exigere, sed propter utilitatem ipsorum, & si*

valiter propter Deum, cuius toti esse, & cui in omnibus servire debemus.

120 Estque necessaria magna ad hoc reflexio: quia, ut Augustinus subiungit, *magnum est de honoribus & laudibus hominum non latari. . . . Et siquid inde necessarium reinetur, id totum ad utilitatem honorantium salutemque conferre. . . . Ista qua tecum confero, mihi dico. . . . quàm sint difficilia. Non enim hujus hostis vires sentit, nisi qui ei bellum indixerit: quia si cuiquam facile est laude carere, aum denegatur; difficile est eam non delectari, cum offertur. Et tamen tanta mentis in Deum debet esse suspensio, ut si non merito laudemur, corrigamus eos. . . . Si autem merito laudamur propter Deum, gratulemur. . . . non nobis. . . . sed Deo, cuius dono sunt omnia, qua verè meritis laudantur. Hec mihi ipse canto quotidie. . . . & tamen vehementer cum adversario amicans, saepe ab eo vulnera capio, cum delectationem obiate laudis mihi auferre non possum. Haec tamen Doctor maximus, simul & humillimus.*

121 Ad conservandum verò, vel defendendum honorem, sumptum pro bona fama, pluribus ex capitibus obligatio esse potest. Primò, si injustè diffamatus sit membrum corporis seu communis, in quam infamia redundaret. Pars enim debet consulere toti. Secundò, si talis diffamatio foret aliis occasio liberiùs peccandi, vel suspectos habendi, ac velut suspectos depingendi eos qui pietatem profitentur, sive in Claustro, sive in saeculo. Tertio, si ob talem diffamationem vilesceret ministerium sacrum, vel status v. g. sacerdotalis, vel officium Concionatoris, adeoque & verbum Dei. Quarto, si diffamatus se nimis infirmum seu non satis fortem agnoscat ad toleranda opprobria, contemptus & irisiones ex tali diffamatione secuturas. Quintò, si puella v. g. prævideret, vel rationabiliter metueret eventuras sibi vehementes ad peccatum carnis sollicitationes, si non defenderet honorem suum ista in materia injustè læsum. Sextò, si vilesceret, uti frequenter vilesceret, autoritas Superioris diffamati, nisi famam suam defenderet contra injustos diffamatores.

122 Atque ex his perspicuè conficitur, arguendos non esse de superbia, vel humilitatis defectu, eos qui famam suam tuentur contra imposita sibi crimina: cum ad id ut plurimum teneantur aliquo ex illis capitibus. Specialiter verò ad id tenentur Clerici & Religiosi, quorum infamia ordinariè redundat in dehonorationem Religionis, vel status Clericalis & Religiosi, quem profitentur. Præ cæteris denique ad id tenentur Sacerdotes, & maxime Parochi, alique ejusmodi, quibus fama bona necessaria est ut fidelibus profint.

123 Nec contra hoc facit exemplum sanctorum Sacerdotum vel Religiosorum, qui injustè accusati, famam suam non defenderunt; sic enim se gesserunt, quia fiduciam specialem in se senserunt, quòd Deus ipse manifestaret innocentiam ipsorum; vel certè provideret ne

inconvenientia suprà allegata sequerentur. In eo proinde imitandi non sunt, nisi ab animabus pietate peculiari eximius, sancti Spiritus in se impulsim in idipsum sentientibus; sicut nec imitandi sunt in mirabilibus aliis, quæ Sancti extraordinariè fecerunt, super aquas ambulando, in fornacem vel cilibanum accensum se projiciendo ex speciali fiducia divini adjutorii, &c.

Sciendum denique famam nunquam esse defendendam mediis illicitis, uti faciunt imprimis qui fallum crimen imponunt, sive affingunt ei, contra quem famam suam, vel suorum defendunt. Hoc enim grave peccatum esse adeò certum est, ut mirum sit eò usque laxam fuisse nonnullorum Casuistarum doctrinam, ut sequentes propositiones docerint, ab Innocentio XI. damnatas. 43. *Quidam non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere?* 44. *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat; & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.*

Secundò, famam suam illicitè defendunt medio, qui sic eam defendunt, per revelationem criminis reverè commissi, ut per revelationem istam non recuperent famam perditam, sed solùm lædant alienam. Quia talis defensio, non est defensio, sed vindicta: cum per eam perditam non conservetur nec recuperetur fama.

Cæterum non est generatim illicitum, honorem suum defendere cum jactura famæ alterius, qui nos diffamavit. Quia nemo peccati arguit hominem, qui, ut à se avertat falsi criminis sibi impositi suspicionem, ostendit impostorem non esse fide dignum, ex hoc quòd alià adhuc occasione aliis similia falsa crimina affinxerit. Deinde ex Scriptura constat, vera proximi crimina aliquando revelari posse: sic enim S. Joannes Baptista, S. Stephanus, & ipsemet Christus revelarunt Scribarum, Phariseorumque superbiam, avaritiam, hypocritismum, &c. Quòd si famæ proximi aliquando nocere liceat per revelationem veri criminis; non est cur id non liceat, dum necessarium est ad propriæ famæ defensionem, contra injustum illum invasorem.

Quia tamen medium istud propriæ famæ defendendæ, de numero est eorum, quæ quodammodo violenta seu dura continentur, eo utendum non est nisi urgente necessitate, dum alia non suppetunt, sicut de aliis mediis violentis, seu valde difficilibus ac duris dici solet: maxime cum teneamur ipsosmet inimicos famam nostram lacerantes diligere ut fratres; durum proinde nobis videri debeat, famam ipsorum, quamlibet nos diffamantium, perdere. Unde non excusantur qui ex ira & indignatione id faciunt: cum id non faciant coacti necessitate, conservatâ simul dilectione, sed ex vindictæ potius & odii livore.

Non distinet tamen id fieri posse cum ira sancta,

sancta, & non ex ira, quomodo Stephanus in Actis Judæos accusasse videtur. Verum ut plurimum non convenit ut ira conjugatur, tum quia ut plurimum ex ira fit, dum conjugitur: tum quia audientes ut plurimum inde scandalizantur, dum facile sibi persuadent, id ex ira & vindicta fieri, quod cum ira fit & clamore.

129 Tertiò, immoderata, adedque illicita est defensio famæ propriæ per revelationem criminis alieni, dum proportio non est inter jacturam famæ quæ defenditur, & jacturam famæ quæ proximo causatur. Vel si proportio sit inter famæ detrimentum inflictum, & illud quod vicissim infligitur; infamia tamen vicissim inflicta redundatura est in corpus integrum, v. g. in omnes Sacerdotes, vel Religiosos; non sic illa quæ per detractorem causata est.

130 Quartò, illicita est, si fiat per media lege Dei prohibita, v. g. per pugnam, tixam, & à fortiori per homicidium. Non enim sunt facienda mala, ut eveniant bona, quàmque ejusmodi media aliena sint à divinis Scripturis, Evangelicisque regulis, constat ex dictis præcedenti capite. Defensionem etiam per homicidium alienam esse à doctrina Ecclesiæ, constat ex condemnatione hujus propositionis per Innocentium XI. *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hac ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percussit, & post inflictam alapam, vel ictum fustis fugiat.*

131 Sed nunquid saltem alapâ vel fuste percussus repercutere potest? Respondeo negativè, juxta Scripturam, & Sanctorum Theologiam. 1°. quia Matth. 5. postquam Dominus dixit: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum calorum,* subjungit: *Audistis quia dictum est antiquis, oculus pro oculo, dente pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percussit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Nec istud merum est consilium, ut patet ex contextu; sed verum præceptum, quoad præparationem animi, ut dicit Augustinus. Sensus proinde est, potiùs esse debes paratus ad præbendam percussori alteram maxillam, quàm ad illum repercutiendum. Hinc Theophilactus ex Evangelico oraculo illo colligit, percussorem non esse repercutiendum, sed sustinendum: quia non igne, sed aquâ extinguatur ignis. Id ipsum antè dixerat Chrysostomus hom. 18. in Matth. *Quid igitur? Non oportet nos resistere malo? Oportet quidem, sed non hoc modo, verum eo quo præcepit modo, ut scilicet nos ad injurias sustinendas præbeamus. Sic enim illum profecto superabimus: nec enim aliquando ignis igne, sed aquâ utique ignis extinguatur.*

132 Dixi, ex contextu patère, quòd locus ille Evangelii contineat præceptum, non merum consilium. Et ratio est, quia Christus ibi

ostendit, in quo abundare debeat justitia nostra plusquam Scribarum, &c. ut intrare possimus regnum calorum, comparando ac velut opponendo præcepta novæ legis præceptis Mosaicæ legis, declarans ista per illa non solvi, sed perfectiùs adimpleri: utique præceptum de non mœchando, per præceptum de non repudianda uxore; præceptum de diligendo proximum, per præceptum de diligendis quoque inimicis; præceptum talionis, *oculum pro oculo*, &c. per præceptum talis patientiæ, ut animus sit potiùs paratus ad præbendam alteram maxillam percipienti dexteram, quàm ad reddendam ipsi alapam pro alapa. Et ista est unanimes doctrina Sanctorum. Quia Chrysostomus loco citato utitur verbo *præcepit*, sicut & Augustinus, qui præter ea quæ suprà dixit, l. contra Adimantum c. 8. dicit illis Christi verbis *omnimodam injuria remissionem. in novo Testamento esse præceptam.* Similiter Hilarius in Matth. cap. 4. *Acceptâ alapâ, maxillam alteram jubemur offerre.* Imperfectus in Matth. c. 5. vocat illud *quintum mandatum*, addens, quòd secundùm Christi mandatum neque *percussus repercutit.* Cum his S. Thomas lect. 3. in cap. 12. ad Rom. *Dominus mandavit Matth. 5. Si quis te percusserit, &c.*

2°. quia Salvator ibidem præcipit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sicut filii Patris vestri, &c.* repercutere verò non est diligere, & benefacere; sed vindicare se, & malefacere: cum sit reddere malum pro malo; nec repercutiendum fiat ut alapa non sit inflicta, sed par pari reddatur, oculus pro oculo, dens pro dente, &c. quæ est justitia Scribarum & Phariseorum, quâ abundantior esse debet justitia Christianorum. Aliàs non intrabunt in regnum calorum.

3°. quia Rom. 12. Apostolus dicit: *Nulli malum pro malo reddentes;* quòd esse præcepti, laudatus Imperfectus loco citato eleganter ostendit, dicens: *Homines crudeles peccare se non arbitrantur, si reddiderint mala pro malis, non considerantes quæ dicuntur in Psalmo 7. Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis, &c.* *Quicumque enim ille dinumerat meritò se pati debere, si reddiderit retribuētibus sibi mala, sciant Christiani omnia illa meritò se esse passuros, si reddiderint retribuētibus sibi mala. Nam & casuri sunt ab inimicis suis inanes, & persecuturi est inimicus animas eorum, & comprehensurus & conculcaturus in terra vitam eorum, & gloriam eorum (nota benè; pro ea namque captanda mundani homines percipientem repercutiunt) in pulverem deducturus.*

Ex his Imperfectus concludit, legem Christi non permittere, ut percussus repercutiat, pulchrè respondens vulgari objectioni: *Sed dicitis, quia dignus est illo percussus, qui contra legem percussit. Sed tu non es dignus repercutere: quia illius discipulus es, qui maledictus*

non maledixit, percussus non repercussit, crucifixus pro crucifigentibus se rogavit. Si repercussus ergo, primum denegasti te Christi esse discipulum, non verbis, sed factis. Deinde cum ejeceris oculum pro oculo, & frigeris dentem pro dente tuo, nunquid per hoc restituitur membrum tuum in loco proprio? Ac si aperte dicat, hoc non pertinere ad tui defensionem, cum per hoc non serves te illatum; sed ad tui ultionem & vindictam, propter quod subjungit: *Si ergo non reddideris malum pro malo, es membrum corporis perdidisti, lucrum patientia acquisisti; si autem reddideris, & corporis damnum passus es, & salutis.*

136 4° quia idem Apostolus eodem loco dicit: *Nin vos defendentes charissimi, sed date locum irae; scriptum est enim: Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus. ... Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.* Cujus Apostolicæ sententiæ priorem partem Dionysius Carthusianus ibi sic exponit: *Non vos defendentes charissimi, repercuciendo percucientem, cum dicat Salvator, si quis te percusserit in una maxilla, &c.* Similiter Glossa interlinearis, quam refert, approbatque S. Thomas 2. 2. q. 64. a. 7. ad 5. *Non vos defensionem, sed est, non sibi referentes adversarios.*

137 Cujus rationem duplicem Apostolus insinuat: primam his verbis: *Scriptum est enim, mihi vindicta, &c.* quali dicat, id pertinere ad vindictam, ut supra dixi; eò quòd repercussio non tam defensio sit, quàm vindicta, uti etiam laudatus Imperfectus supra ostendit, proximè ampliùs offensurus, & S. Thomas proximè laudatus aperte insinuat. Enimverò ad quid repercussio servit, nisi ad vindictam, cum non magis serviat ad honoris reparationem, quàm ad membri per percussionem læsi redintegrationem? Neque enim honor per percussionem læsus reparatur apud Deum, Dique timorem habentes (apud quos verus honor est in ferendis patienter injuriis) neque apud mundanos reparatur, nisi per vindictam, quæ læsus, & injuriam passus, de aliena pœna sibi querit medicamentum. Quod ad vindictam pertinere, Augustinus serm. 41. de verb. Dom. declarat, cum dicit: *Læsus & injuriam passus vindicari vult, dum utique de aliena pœna querit sibi medicamentum.* Imò juxta regulam mundi, profus antichristianam & antidecalogicam (quam proinde pudor est ab Escobario defendi) *quamdiù sinimus vivere illum, qui aliam vixit, tamdiù sumus sine honore.* Quæ regula si vera esset, Christus sine honore fuisset, dum alapa percussus, percucientem vivere permittit; sicut & maritus tamdiù sine honore esset, quamdiù uxorem adulteram vivere permitteret. Et sic de aliis. Ista-ne dici possunt ab homine Christiano?

138 Profus ergo insana est illa mundi maxima, nec audienda; sed audiendus potiùs Augustinus l. 1. de serm. Dom. in Monte c. 37. *Omnia in quibus improbitatem aliquam patimur, in duo genera dividuntur, quorum alterum est*

quid restitui non potest; alterum quod potest. Sed in illo quod restitui non potest, vindicta solatium queri solet. Quid enim prodest quod percussus repercussus? Nunquid propterea aliquid quod in corpore læsum est, restituitur in integrum? Sed timidus animus talia fomenta desiderat, contra Dei legem, rectamque rationem, quam Apostolus ubi supra rationi jam explicatæ superaddit, dicens: *Noli vinci à malo, &c.* Qui verò repercussus, & malum pro malo reddit, non vincit in bono malum, sed à malo vincitur, inquit S. Thomas lect. 3. in illum locum: vincitur namque à diabolo, à sua impatientia, & ab ipsomet adversario, à quo percussus fuit. Per consequens argumentum non dat animi nobilis, magnanimi & fortis, sed ignobilis, pusillanimi ac debilis.

Imprimis vincitur à diabolo, quia (uti rur- 139 sus egregiè Imperfectus, sive Joannes XLIV. Hierosolymorum Patriarcha) *diabolus idèò excitat aliquem, qui se percussit, ut dum in excruciatu repercussus eum, peccet, & uno illu vulnerat ambo.* Scit enim quia vulnus corporis citò sanatur; vulnus autem animi in quibusdam vix cum labore, in quibusdam autem nunquam sanatur. Ideoque si repercussus eum, in prima quadam facie illum vicisse videris, reverrà autem à diabolo vicus es. Et puer quia te satiasisti de illo, verè autem diabolum satiasisti de te.

Deinde vincitur à sua impatientia; quia illi 140 succumbit. Vincitur tandem ab adversario suo: quia, ut Ambrosius dicit l. 1. offic. cap. 26. *vindicare se, non est altus fortunianis, sed abjectionis, & imitatio: vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat.* Cur ita? Quia, ut Tertullianus ait in l. de patient. *idcirco quis te ledit, ut doleas: quia fructus ledentis in dolore læsi est.* Si ergo doleas, & impatienter feras, ille te vicit. Sustineas, tu vicisti. Nam *roga inimicum (ait Chylostromus) an non doleat, an non conseat se vicium, cum rides, cum comemnas ejus injurias? Idcirco pulchre Augustinus in Psal. 111. Gloriam querit, qui desiderat vindicare se; sed attende quod dictum est: melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem. Et fortior est qui se, quam qui frustissima vincit moena.*

Est autem contra rationem, veram istam 141 gloriam postponere falsæ & antichristianæ mundi gloriæ, quæ ex vindicta captatur, quæ soli Deo reservatur Deuteron. 32. *Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.* Unde Tertullianus ubi supra c. 1. & 10. *Hac (inquit) ulciscendi libido, negotium curat, aut gloria, aut malitia. Sed gloria ubique vana est, & malitia Domino odiosa. Hoc quidem loco maxime, quia malum duplicat, quod semel factum est. Quid enim refert inter provocantem & provocatum, nisi quòd ille prior in maleficio deprehenditur, iste posterior? Uterque læsi Domini reus est, qui omnem nequam prohibet & damnat, quique precipit malum malo non rependendum. Et infra: Qui vindicat se,*

honorem unici Judicis, id est Dei, abstulit.

142 Est etiam contra rationem, sine ratione & fructu alium repercutere. Hoc verò facit, qui eum repercutit à quo percussus est. Quia, ut iterum Imperfectus, *numquid si repercussoris eum, compefcuisti eum, ut jam non te percutiat? sed magis excuisti eum, ut adhuc te percutiat. Nam iracundia per iracundiam non compefcitur, sed amplius irruatur. Quemadmodum si ignem cum igne conjungas, major flamma succenditur. Si autem non repercussoris eum, ille jam stabit (si quidem sapit) confusus; si autem non sapit, fatiasus. Et non solum te iterum non percutit, sed forsitan compunctus corde poenitet, quia te vel semel percussit. Attamen etsi sis insanus est, ut nec patientiam tuam intelligat, nec confundatur in facto suo, numquid potes tu te amplius vindicare, quam erat Deus te vindicaturus? Ideoque si repercussoris eum, perdidisti vindictam Dei, quia respsum vindicasti, & liberaisti eum de manibus Dei, quia reddidisti illi quod fecit.*

143 Accedit quòd repercussione percussoris verus honor non conservetur, nec reparatur, (ut supra visum est) sed amittatur potius & maculetur, cum non sit argumentum fortitudinis, sed pusillanimitatis, animique victi, non victoris, prout ad confusionem Christianorum Gentilis agnovit Philosophus 4. Ethic. 3. ubi dicit: *Sicut debilis stomachi est cibum duriores non posse concoquere; ita pusilli animi est verbum duriusculum non posse sustinere.*

CAPUT XII.

Nonnulla alia de homicidio & duello propositiones, cum execratione rejicienda.

144 **R**ejicienda est imprimis propositio 17^a. ab Alexandro VII. damnata. *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniosius gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, nisi suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris predicta impingere, nisi occidatur. Item 18^a. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare. Quas etiam propositiones Facultas Lovan. priorem anno 1653. posteriori an. 1657. damnaverat, & Conventus Generalis Cleri Gallicani anno 1700. censuit scandalosam, erroneas, Decalogo aperte repugnantes, cadibus patrocinantes, & Magistratibus, ipsique humanae societati certam perniciem intentantes.*

145 Item rejicienda est 19^a. ab eodem Alexandro VII. patiter damnata: *Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam. Nam, ut idem Gallicanus Conventus censuit, est erronea, crudelitate privataque vindictam approbat, uti satis colligitur ex dictis cap. precedenti. Unde can. 9. 33. q. 2. ex Augustino dicitur, secundum legem Christi illicitum est adulteram occidere.*

Tom. II.

Atque hinc à fortiori bene inferitur, illicitum quoque esse, occidere eum qui te alapa, vel fulte percussit: cum atrocior sit injuria marito illata per adulterium, quam alteri per alapam, vel ictum fustis.

Non me latet, novitios Casuistas aliquos prætere, inter alapam & adulterium illud esse discriminis, quòd adulterium sit in se quid ultimò completum, nec occisione conservari queat honor per adulterium læsus, utpote irreparabilis & irrecoverabilis: honor verò, per inflictam alapam læsus, adhuc conservabilis sit, vel saltem recuperabilis per repercussionem vel occisionem percussoris, incontinenti factam: eò quòd inflictio alapa non sit ignominia moraliter ultimò completa, nisi dum per fugam vel aliter impeditur repercussio vel occisio, per quam impeditur ultimum istius ignominie complementum. Et idè repercussio vel occisio incontinenti facta, secundum ipsos, non habet rationem vindictæ, vel reparationis honoris jam completè perditii; sed conservationis, & defensionis honoris adhuc quodammodò pendens.

Ita illi; sed turcicè, seu ethnicè potius quam christianè. Est enim diabolica illa mundi maxima, per quam diabolus innumeras animas perdit. Conveniebat proinde à Theologis Christianis mundanam illam Philosophiam ex divinis Litteris reformari, atque in christianam commutari, utpote præceptis evangelicis rectæque rationi adversantem, ut supra demonstravimus. *Non est ergo ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica, ut beatus Jacobus loquitur in Canonica sua c. 3. sicut terrenus, animalis, diabolicus, non verus & christianus est honor emptus vel redemptus occisione, vel etiam repercussione percussoris. Honor profectò simillimus honori empto vel redempto per occisionem uxoris adulteræ, vel per acceptationem duelli, vel provocationem ad illud, de quo infra. Quæcumque enim pro discrimine profertur Advertarii, omninò gratis ac voluntariè proferunt. Nam si inflicta per alapam ignominia à mundanis hominibus non censetur moraliter ultimò completa, nisi dum per fugam vel aliter impeditur repercussio vel occisio percussoris incontinenti facta; idem protus est de ignominia per adulterium inflicta: quia licet adulterium sit quidpiam completum in ratione talis peccati apud Deum (quòd & de alapa dici potest) à mundanis tamen hominibus non censetur quid moraliter completum in ratione ignominie, nisi dum per fugam vel aliter impeditur occisio adulteri vel adulteræ incontinenti facta, per quam mundani homines censent ultimum illius complementum impediti. Quemadmodum ergo, non obstantè istà mundi maximà, seu assumptione, occisio adulteri, vel adulteræ, licet incontinenti facta, verè apud Deum & sapientes non est defensio; sed vindicta, seu vindex honoris deperditii reparatio; seu velut compen-*

rio; sic & occisio vel repercussio percussoris, licet incontinenti facta, &c. utpote non magis conducens ad conservandum honorem pristinum, per alapam infictam deperditum, quam ad conservandum honorem perditum per adulterium. Quippe eadem est utriusque ratio, occisioque in utroque casu solum servit ad vindicandam injuriam acceptam, acquirendumque novum honorem hominis inultam injuriam non sinentis; quem diabolicum honorem apud mundanos homines acquirit, qui se vindicat, acceptamque injuriam compensat cum morte vel repercussione injuriantis. Honorificum namque videtur mundanis hominibus se taliter vindicare, videtur & ipsis actus fortitudinis; licet revera sit actus pusillanimitatis, uti pluribus ostendimus capite præcedenti.

149 Denique prorsus è Scholis Christianis eliminanda, & à Christianorum cordibus cum horrore abjicienda est opinio, seu propositio ista 2^a. ab Alexandro VII. proscripta: *Vir equestris, ad duellum provocatus, potest illud accipere, ne imitatus notam apud alios incurrat.* Sicut & ista à Facultate Parisiensi reprobata: *Potest etiam duellum offerre, si non aliter honori consulere possit.* Verissimè enim Generalis Conventus Cleri Gallicani in Censura anni 1700. *Doctrina (inquit) his propositionibus contenta, falsa est, scandalosa, contraria juri divino & humano, tam ecclesiastico, quam civili, imò & naturali.* Quod (inquam) verissima sit ista Cleri Gallicani Censura, factis ostendimus supra l. 4. cap. 43. ubi duelli malitiam habes demonstratam.

150 Ex dictis ibidem pariter constat justissimum esse Edictum Belgii nostri Principum de die 27. Februarii 1610. quo duellantes art. 2. declarantur infames, privantur omni statu, officio, honore, pensione, mediæque partis bonorum confiscatione. Art. 3. morte plectuntur. Art. 4. dicitur: *Quoniam pleraque duella oriuntur habent ex falsa opinione, quasi degenerare timore impediuntur, qui manu sua injurias non vindicant; declarant Principes falsam esse opinionem, honorem injurias passorum sub suam protectionem recipiunt; & ne quis exprobet, sub sua indignationis, & arbitraria pena vetant.* In Gallia Ludovicus Magnus se inexorabilem reddidit circa pœnas duellantium, quorum cadaver patibulo pede suspenditur, erexitque Rex Parisiis Tribunal summorum Tribunal Militiæ Francicæ, quibus data est summa potestas ex omnibus Provinciis citandi & compellendi ad honorariam satisfactionem quoscumque nobiles, qui honorariam injuriam alteri nobili intulissent. Lege verò Tridentini sess. 25. de reform. c. 19. excommunicantur Imperatores, Reges ac Principes monomachiam in terris suis permittentes, sicut & duellantes, eorumque patrini, atque ex composito spectatores, qui etiam puniuntur confiscatione bonorum, atque infamiâ, ac privatione Ecclesiasticæ sepulturæ, si in duello moriantur. Quas pœnas

innovarunt Pius IV. Gregorius XIII. Clemens VIII. eas extendentes ad milites, qui in adversariorum exercitu militantes, privatas similitates publicæ causæ immittendo, etiam Ducum permisso, ex conducto ad singulare certamen descendunt, etiam cum pacto, ut cum primùm alteruter vulneratus fuerit, vel sanguinem effuderit, certamen dirimetur; vel etiam si illi, qui ad locum destinatum pugnaturi accesserunt, impediti pugnare non commiserint, si per seipos non steterit, quominus illa committeretur. Et quamvis Concilium Tridentinum non reservaverit duellum; illud tamen sibi reservarunt Clemens VIII. & Urbanus VIII. si sit publicum, & ad forum contentiosum deductum; aliâ ab eo absolvere possunt Episcopi in vim Tridentini sess. 24. de reform. c. 6. solisque Episcopis ea reservantur publica Cleri Gallicani Comitia.

CAPUT XIII.

Occurritur argumentis, quæ contra præmissa obijciuntur.

Objicit 1°. Caramuel Theol. præterintentionalis num. 2607. alius & grandius de honore, quam de vita sentitur apud generosos; centies enim nobilissimi Herodes vitam exponunt morti, ut vel parum in honore & autoritate proficiant. Et ratio est, quia vita moralis nobilior est quam naturalis, virtutesque qui moraliter & politicè, quam qui naturaliter & physicè mortui sunt, uti sunt omnes infames. Unde viri generosi malunt vitam naturalem amittere, quam honorem & famam. Unde Poëta canit:

*Omnia si pereant, famam servare memento:
Hæc semel amissa, postea nullus eris.*

Hinc concludit, quidquid sit de licita vel non licita occisiva defensione vitæ, licitam esse occisivam defensionem honoris & famæ.

Respondeo, si de vero honore agatur, amittendam quandoque vitam potius quam aliquid committatur, unde aliqua honori nostro labes aspergi queat: siquidem Sacerdos & Religiosus vitam suam in discrimen potius adducere debet, quam in criminis alicujus suspensionem merito venite; vir etiam nobilis militaris, quam in bello ignavè se gerat, stationem deferat, fugam arripiat, &c. Et hæc spectat quod dicitur in objectione: vita moralis nobilior est quam naturalis; quo etiam sensu Augustinus serm. 19. de verb. Apost. dicit, *melius est justum esse, quam hominem esse.* Sed si sermo sit de falso honore, quo sæculi homines honorabile putant, contra Dei leges, se ulcisci, percussorem repercutere, uxorem adulteram cum adultero occidere, pro accepta alapa hominem interficere, in duello pugnare; de tali (inquam) honore intellectum Caramuelis argumentum, non solum futile & falsum, sed & barbarum & antichristianum est, Turcæque potius quam homine Christiano dignum. Unde qui pro tali honore vitam amittunt, vel exponunt, id ex recto non

faciunt iudicio, sed perverso. Neque enim talis honor magnifici debet ab homine sapiente & Christiano, neque habenda ratio aestimationis mundanorum hominum perversè iudicantium: utpotè apud quos perinde est esse, vel non esse in honore; cum apud ipsos sæpè in honore sint indigni, & digni non solum sine honore, sed sæpè sunt opprobrium mundanorum hominum, & abjectio plebis, ut patuit in Christo.

152 Objicies 2°. si quis viro honorato conetur indigere fustem, vel aliam atrociem in honore injuriam, præsertim in publico, non tenetur fugere. Igitur potest repercutere, vel occidere, si aliter honori consulere non possit. Durum est enim, vel debere fugere, vel tam atrociem pati injuriam, quæ tanta est (ait Caramuel n. 2646.) ut scire vellem an ex contrariâ sententiâ Authoribus unus esset, qui fororem suam in uxorem daret homini publicè fustibus excepto. Unde putat indiscretam esse pietatem eorum, qui dicunt, eum qui talem patienter sustinet injuriam, apud Deum & Sanctos honoratum manere, contrariamque mundanorum hominum aestimationem non debere curare.

Respondeo, virum honoratum non debere fugere, debere tamen potiùs idem pati, quàm occidere, vel repercutere. Et idem est quoties impedire non possumus calumniatorem, nec famæ injuriam evitare, propter linguas vel aures malevolas, temerariasque vel nimis credulas suspiciones & opiniones hominum. Quo casu Sanctorum, imò Evangelii doctrina est, nobis esse gaudendum, potiùs quàm tristandum, cumque Apostolo Dei militandum per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam. Tunc (inquit Gregorius l. 8. epist. 45.) habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ: Job quoque dicit: Ecce enim in celo testis meus. Si ergo nobis testis est in celo, testis in corde, dimitte stultos foris loqui quod volunt. Vocandi sunt tamen etiam ipsi, tranquille monendi, eisque satisfieri omnibus modis decet, scientes quòd de eis Veritas dicit, ne forte scandalizemus eos, &c. Si tali honorato viro fororem suam Caramuel negaret, Spiritum Christi non haberet, sed mundi. Tamen si enim talis honore careret secundum maximas mundi (cujusmodi honor non nisi fumus est & vanitas) certè non secundum Evangelium Christi; unde reverà non foret honore diminutus, sed auctus. Quòd si aliter mundus iudicet, dicendum cum Hieronymo: Vel Christus fallitur, vel mundus errat.

153 Objicies 3°. pretia rerum ex communi non sanctorum, sed vulgariùm aestimatione pensantur: nam sancti aurum argentumque contemnunt, quæ tamen metalla sunt pretiosissima, quæ vilescerent, si etiam vulgò contemnerentur. Sic etiam apud sapientes & doctos formica est nobilior auro: quia tamen vulgus aliter aestimat, civiliter ignobilior est. Quemadmodum autem hoc in metallis ve-

rum est, sic & in honore: quia sicut vulgus metalla aestimat ex apparentibus, non ex occultis qualitatibus; sic & de hominibus honorandis iudicat, non sicut iudicat Deus, qui penetralia novit, sed secundum ea quæ exterius parent, solentque in aestimatione vel ignominia esse in aestimatione mundi.

Respondeo sanctos aurum argentumque contemnere, non ut servit ad necessitates vitæ, sed ut amatorem sui inserit periculis & doloribus multis, & ut minùs aestimabile, quàm sit christiana paupertas. Et licet formica sit nobilioris ordinis quàm aurum (ordinis utique viventium seu animatorum) in ordine tamen ad usus & necessitates hominum, minùs (etiam à sanctis & sapientibus) aestimari quàm aurum, quo meliùs quàm formicis comparantur necessaria ad vitam. Et hoc sensu aurum esse magis pretiosum. Sed hoc quid facit ad rem, cum ne pro auro quidem & argento, imò nec pro vita defendenda liceat occidere hominem? Multò ergo minùs pro honore mundano, quem corrupti sæculi homines collocant in faciendis iis quæ divinis humanisque legibus prohibentur, utique in vindicando se, in occidendo uxorem repertam in adulterio, in duellando, &c. umbram pro luce, pro veritate mendacium, pro vero honore infamiam accipientes; quod non faciunt qui aurum pro auro accipiunt: cum & Deus & sapientes aurum accipiant pro auro; sed nec Deus, nec sapientes veram infamiam unquam accipiunt pro honore, nec honore dignos aestimant divinarum humanarumque legum prævaricatores, cum digni sint opprobrio sempiterno. Quòd si officio, dignitate, Ducis ac Principis favore aliquando priventur, qui eas non sunt prævaricari, nihil refert: quia quisquis sapit Deum, Deique legem, super aurum & topazion, super omnem sæculi dignitatem, Principumque omnium favorem diligit. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patitur?

Objicies 4°. esse vilem, abjectum, infamem, etiam apud improbos sæculi homines, grande malum est (aliàs graviter non peccaret qui proximum apud tales infamaret) ergo contra infamiam istam licita est defensio, etiam occisiva.

Imprimis nego consequentiam: cum certum sit occisivam defensionem non esse licitam adversus quodcumque grande malum.

Deinde esse vilem & infamem, infamiã illã mundanã, quæ (cum in divinarum humanarumque legum observantia consistat) apud Deum & sapientes non est infamia, sed gloria, non esse reverà grande malum; imò grande bonum respectivè ad eum qui taliter diffamatur: esse tamen grande malum seu peccatum respectivè ad diffamantem, in quantum intendit, quantum in se est, grande malum diffamati, blasphematumque seu

contemptibilem reddit observantiam mandatorum Dei, ab eaque, quantum in se est, probos avertit, & improbos in improbitate sua confirmat.

CAPUT XIV.

Seipsum directè & per se occidere nunquam licet, nisi Deo jubente, vel specialiter inspirante.

156 **I**ta S. Augustinus lib. 1. de Civit. Dei à c. 17. ad 28. S. Thomas q. 64. a. 5. aliique Patres ac Doctores passim omnes, contra Circumcelliones hereticos, & Petilianum Donatistam, quem S. Augustinus impugnat l. 2. contra litteras Petiliani c. 49.

Probatur 1°. quia præcepto, *Non occides*, generaliter prohibita est hominis occisio sine autoritate Dei. Seipsum verò occidere, est hominem occidere.

157 2°. Christus Joan. ult. dicens, *alius te cinget*, interprete Augustino tr. 51. in Joan. satis expressit, *non à seipso, sed ab alio debere occidi, qui vestigia sequitur Christi.*

158 3°. vita est quoddam donum divinitus homini attributum, & ejus potestati subjectum, qui occidit, & vivere facit. S. Thomas loco citato. *Et ideo quisquis seipsum vitam privat, in Deum peccat, sicut qui alienum servum interfectit, & qui sibi usurpat judicium de re sibi non commissa.* Itaque ad solum Deum pertinet hominis occisio, juxta illud, *Ego occidam*, &c. Et ideo qui absque Dei commissione & autoritate occidit, in jura Dei involat, Deoque injuriam facit. Deus autem nusquam homini dedisse legitur autoritatem occidendi seipsum. Nam, ut S. Augustinus dicit l. Civit. 20. *in sanctis canonicisque libris nusquam nobis divinitus præceptum permissumve reperiri potest, ut vel ipsius adipiscenda immortalitatis, vel ullius cavendi cavendive mali causa, nobismetipsis necem inferamus.* Unde hoc dicimus (inquit c. 26.) *hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem sibi spontaneam mortem inferre debere, veluti fugiendo molestias corporales, ne incidat in perpetuas, neminem propter aliena peccata, ne hoc ipso incipiat habere gravissimum proprium, quem non polluebat alienum; neminem propter sua peccata præterita, propter quæ magis hæc vita opus est, ut possint penitendo sanari; neminem velut desiderio vite melioris, quæ post mortem speratur, quia reos sue mortis melior post mortem vita non suscipit.*

159 4°. sicut parricida eò scelerator est, quò propinquorem hominem necat; sic scelestissimus est sui ipsius peremptor: quia nemo est homini seipso propinquior. Ita arguit Augustinus l. de patientia. c. 13.

160 5°. "si de duobus, mare scilicet & femina dictum est, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*; qui animam à corpore separat, laqueo se strangulando, æquam quæso veniam merebitur: ait Isidorus Pelusiota l. 5. epist. 287.

6°. propriâ manu petire, à communi omnium animalium natura discrepat (ait Josephus l. 3. de bello Judaico c. 14.) quippe nullum est animal, quod ex industria vel per se moriatur; siquidem naturæ lex universalissima, ut velint vivere, in omnibus sita est, Eandem rationem sic exprimit S. Thomas ubi supra: *Naturaliter qualibet res seipsum amat; & ad hoc pertinet, quòd qualibet res naturaliter conservat se in esse, & corruptivibus resistit quantum potest: & ideo quòd aliquis seipsum occidat, est contra inclinationem naturalem, & contra charitatem, quæ qualibet res seipsum debet diligere. Et ideo suspensus occisio semper est peccatum mortale, utpote contra naturalem legem, & contra charitatem, &c.*

Objicies 1°. Sampson Judic. 16. seipsum cum hostibus interemit, & Eleazarus 1. Machab. 6. & S. Apollonia seipsum in ignem injecit, & plures sanctæ femine fugiendo persecutores castitatis suæ, seipsas in flumen projecerunt, quas Ecclesia ut Martyres veneratur.

Respondeo, quòd omnes illi & illæ peccassent, si absque Dei jussu vel inspiratione id fecissent, prout Augustinus expressè dicit l. 1. de Civit. c. 21. & S. Bernardus l. de præcept. & disp. c. 7. & S. Thomas supra ad 4. addens quòd nec Ecclesia sanctas illas feminas ut Martyres coleret, nisi Deo auctore id fecisse crederet.

Objicies 2°. licitum est militibus navaliibus ignem injicere in pulverem tormentarium, conjiciendo se in mare, ne navis cum magno Reipublicæ damno in hostium potestatem veniat, sicut & suffodere turrim unde opprimendi sunt cum hostibus.

Respondeo id quidem concedi à Diana, Hurtado, & Tamburino l. 6. c. 2. §. 2. Sed non ab Augustino, Bernardo, & S. Thoma n. 162. relatis: aperte enim docent factum Sampsonis aliter excusari non posse quam per instinctum Spiritus sancti intus jubentis. Aliud est, si evadendi spes aliqua superesset, quia naufragii periculo pro salute & utilitate Reipublicæ se exponere possunt. Atin navis manentibus ignem admovere non licet, nec in mare ad certum naufragium se demerere. Aliàs rei essent suidicii. Similiter in bello suffodere non possunt turrim, cujus mole certò cum hostibus opprimendi sunt absque ulla spe evasionis. Est enim factum simillimum factò Sampsonis. Nec Eleazarus 1. Machab. 6. licuit se supponere elephantum, quem occidebat, absque simili instinctu Spiritus sancti, si certò crediderit se mole ipsius opprimendum, nec probabiliter evadere posse. Sed vel hoc probabiliter speravit, vel specialem S. Spiritus instinctum habuit, ut Sampson. Et ideo mitis ab Ambrosio laudibus effertur l. 1. officior. c. 40. quamvis à D. Gregorio 19. Moral. 13. arrogans vocetur.

Objicies 3°. si in valorem pudicitie suæ virgo aliter evadere nequeat, nisi se per fe-

nestram deiciendo, & occidendo, videtur id facere posse, ne concupiscentia igne succendatur, prout è turri præcipitare se posset, ne igne materiali consumeretur. Unde Hieronymus in cap. 1. Jonæ: *In persecutionibus (inquit) non licet propria perire manu, absque eo ubi casus periclitatur.* Et S. Ambrosius l. 3. de S. virginit. necnon in epist. 7. commendat Pelagiam, quæ seipsam occidit, ne castitas ipsius violaretur.

Respondeo negando suppositum: nunquam enim contingit, nec contingere potest, sic quemquam invadi concupiscentia igne, ut innocens evadere nequeat, nisi se occidendo. Unde Augustinus l. 1. de Civit. Dei c. 25. proposito sibi casu qui obicitur, in quo videbatur, quod non jam propter alienum, sed propter suum peccatum, anequam hoc quisquam committat, se debet occidere. Respondet, non esse perpetrandum suicidium, ne fortè postea cadat in adulterium: quia si tantum dominatur iniquitas, ut non innocentia, sed potius peccata eligantur, satius est incertum de futuro adulterium, quam certum de presenti suicidium.

Enimverò si licitum esset suicidium, propter pericula peccatorum futurorum, potius (inquit c. 27.) hortandi essent homines tunc se interficere, cum lavacro sanctæ regenerationis abluti, universorum remissionem acceperunt peccatorum. Tunc enim tempus est cavendi omnia futura peccata, cum omnia sunt deleta præterita: quod si morte spontaneâ rectè fit, cur non tunc potissimum fit?

165 Nec contrarius est Hieronymus, cujus de eo sententia refertur can. non est 23. q. 5. Quia, ut ibi Glossa ait, *ly absque ibi non sumitur exclusivè, sed inclusivè, sicut cum dicitur in Canticis: pulchra sunt gena tua, absque eo quod intrinsecus later.* Vel certè Hieronymus casum illum excipit, non quia tunc sine speciali Dei instinctu vel jussione id liceat, sed quia licet, dum adest, prout adfuit sanctæ Pelagiæ, aliisque sanctis feminis. Sed tunc necesse est ut id Deus se jubere, vel concedere sine ullis ambagibus intimet, prout loquitur Augustinus 1. Civit. 26. Debet enim de divina consistere jussione, vel concessione. Propter quod subdit: *Qui ergo audit non licere se occidere, faciat si jussit, cujus non licet jussa contemnere, tantummodo videat, utrum divina jussio nullo modo incerto.*

166 Objicies 4°. quid si Antonia tam periculose sollicitetur ad turpia, ut nisi seipsam interficiat, certo certius sciat se consensuram, v. g. quia scit Deum sibi denegaturum auxilia efficacia, quibus negatis infallibiliter succumbet? Quidni tunc poterit suâ manu mori, potius quam scædari, ait Caramuel.

Respondeo certò scire non posse se consensuram, nisi consentire liberè velit, nec posse aliud scire, aut præscire, nisi quòd in omni casu per ipsam stabit non consentire, suæque voluntati ac malitiæ tribuetur, si consentiat. De divino ergo semper confidere debet adju-

torio, cui si fideliter cooperari voluerit, non succumbet. *Fidelis enim Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione profectum, nisi peccatos steterit. Absit enim à mente christiana (inquit Augustinus c. 25.) que in Deo suo fidit, in eoque spe posita, ejus adjutorio nititur; absit, inquam, ut mens talis quibuslibet carnis voluptatibus ad consensum turpitudinis cedat.*

Objicies 5°. exemplum cujusdam Religiosi, qui (ut Caramuel narrat Theol. fundam. num. 1167.) cum sanctè vivere vellent, & peccare soleret, rædio sui affectus, cum post generalem confessionem, Missæque celebrationem, ad cellam reversus, re Deo commendatâ, Biblia aperuisset, animo præstandi quod ibi inveniret, incidit in verba illa Job. 7. *Suspendium elegit anima mea*, quæ accipiens pro signo divinæ voluntatis, laqueo se suspendit; in fluvium deinde projectus, & in vicino pago sepultus, pagum à cæli inclementia (cui prius erat obnoxius) imposterum mirè servavit, miraculum inclamantibus rusticis, ejusque sepulchrum multo flore coronantibus.

Respondeo fabulam esse, nisi internus instinctus Spiritus sancti intervenerit, prout in factò Sampsonis. Quod parum credibile est, nec absque cogenti necessitate præsumendum. Neque enim Religiosus ille potuit, nisi tentando Deum, verba illa accipere pro signo divinæ voluntatis.

CAPUT XIV.

Ne publicâ quidem auctoritate, sive jubente Judice, potest malefactor seipsum interficere.

168 **E**st communis contra Joannem Pontium, Edicatum, & Tamburinum proximè relatum num. 6. ubi dicit, quòd *justè damnatus ut fame pereat, potest oblatum cibum respuere.* Et §. 1. n. 5. de damnato ad pereundum veneno dicit, quòd *licitè venenum, propinante ministro, aperto ore sumit, deglutitque.*

Sed in contrarium est S. Thomas q. 69. a. 169 4. ad 2. dicens: *Nullus ira condemnatur, quòd ipse sibi inferat mortem, sed quòd ipse mortem patiatur. Et idèò non tenetur facere id unde mors sequatur; quòd est manere in loco, unde ducatur ad mortem. Tenetur tamen non resistere agenti, quin patiatur id quòd justum est eum pati. Sicut etiam si aliquis sit condemnatus, ut fame moriatur, non peccat, si cibum sibi oculicè ministratum sumat: quia non sumere, esset seipsum occidere. Quæ postrema verba probant taliter condemnatum non modò posse, sed & teneri cibum sibi oblatum sumere: quia citra specialem Dei impulsam nemini licitum est seipsum occidere. Cum ergo non sumere, sit seipsum occidere, talis juxta S. Thomam eodem jure tenetur oblatum cibum sumere, quo tenetur seipsum non occidere.*

Atque hinc assertio nostra probatur sic: homo tenetur conservare vitam suam, quando- 170 cumque licitè potest. Atqui ille licitè potest,

cibum sibi occultè ministratum sumendo. Ergo tenetur.

- 171 Si neges minorem, quasi obstat Judicis sententia. Contrà: sententia Judicis non præcipit ut condemnatus non comedat (aliàs injusta foret) sed tantùm ut nemo ipsi cibos ministraret. Quòd sententia injusta foret, si Judex præciperet ut malefactor in se sententiam mortis exequeretur, ratio est, quia Deus non reperitur dedisse Judici potestatem occidendi malefactorem, per ipsummet malefactorem (ob nimiam crudelitatem: summa quippe crudelitas est, ut seipsum destruat, nec est quod natura magis horreat) sed per alium: maximè cum hoc satis sit ad justitiam, quæ nunquam postulat, ut quis sibi mortem inferat, sed ut eam patiat. Rationabiliter proinde non asseritur ampliorem potestatem Judicibus esse concessam, quamdiù de eo sine ullis ambagibus non constat. Non constat autem. Ergo, &c.

- 172 Nimis ergo crudeles sunt illi Tamburini foni; nec condemnatus ut veneno pereat, magis potest propinatum sibi venenum sumere & deglutire, quàm damnatus ut gladio pereat, gladio se possit interficere; nec Judex magis unum præcipere potest, quàm alterum.

- 173 Objicies 1°. cum Caramuele Theol. præterint. n. 2483, clarius est quòd non possis occidere proximum, quàm quòd non possis occidere te, vel (ut Theolog. fundam. n. 1137.) strictiùs non teneris te non occidere, quàm proximum; imò fortè minùs strictè, aut saltem minùs clarè. At est in Republica autoritas ut possit carnifici præcipere, ut occidat alterum hominem reum. Ergo & ut reus occidat seipsum.

Respondeo negando majorem, utpote cui ipse naturæ horror, & unanimis Majorum doctrina reclamationat, sicut & Augustinus suprâ dicens: *Sine dubio pejor est, qui se occidit: quia nemo est homini seipso propinquior.* Et tr. 51. in Joan. *suicidas crudeliores & sceleratiores homicidas appellans, comparatione aliorum.*

- 174 Objicies 2°. si qua appareat crudelitas in suicidio, potest diminutione pœnæ compensari, ut patet in iis qui ex alta turri se præcipitant, ut ignem evadant. Quidni ergo justa esse queat sententia in reum, qui vivus comburi meruit: *Aut vivus in turri comburatur, aut ex ea se precipitet ceriò occidendus.*

Respondeo negando antecedens: neque enim ex alta turri se quisquam præcipitare potest, si nulla omninò spes sit mortem sic evadendi. Quia nullius mali carendi cavendive causâ seipsum interimere licet, ut Augustinus dicit.

- 175 Objicies 3°. omnibus à natura concessum est, acerbissimam mortem, quâ data porta, effugere.

Respondeo ita esse, sed per medium licitum, non per suicidium.

Objicies 4°. reus potest se accusare de crimine, propter quod occidetur. Ergo & se occidere: cum se de tali crimine accusare, sit lingua se occidere. Perinde est autem sive gladio linguæ se occidat, sive materiali gladio suo.

Nego consequentiam, quia se taliter accusans non occidit se directè & per se, sed justam dat causam ut occidatur per alium, auctoritate Judicis: neque enim aliter gladio linguæ occidit se, accusando se, quàm fatendo crimen, dum accusatur ab aliis. Accedit quòd accusare se, Republicæ aliquando sit necessarium; nunquam verò ipsi necessarium sit occidere se.

Objicies 5°. si aliquis in extrema necessitate constitutus solum haberet id unde posset vitam suam conservare, posset illud dare Principi, seu magnæ personæ in eadem necessitate constitutæ, per quam Ecclesia vel Republica sustentaretur. Ergo se posset occidere.

Respondeo 1°. propter istud argumentum, aliaque quæ ad idem adferri possunt, non videri intrinsecè malum se occidere defectu, id est non per actionem positivam sui destructivam, sed per omissionem alicujus necessarii ad vitam conservandam. Nam & Christus, & plerique Martyres seipsum liberare poterunt à morte, id tamen omiserunt. Et S. Thomas 2. 2. q. 32. a. 6. concedit id quod assumitur in objectione: postquam enim dixit: *Si aliquis in articulo necessitatis constitutus, haberet solum unde posset sustentari... de hoc necessario electio synnam dare, est sibi... viam subtrahere.* Protinus addit: *Sed hoc dico, nisi forte talis casus immineret, ubi subtrahendo sibi, daret alicui magnæ personæ, per quam Ecclesia vel Republica sustentaretur. Quia pro talis persona liberatione seipsum & suos laudabiliter periculo mortis exponeret, cum bonum commune sit proprio preferendum.*

Respondeo 2°. eum qui unicum illum panem sibi in tali casu subtrahit, datque Principi, ut in ipso Ecclesiam vel Rempubliam sustentet, non censeri se occidere (saltem propriè loquendo) sed solum permittere se perire à causâ naturali, seu se non conservare. Se verò non conservans solum censetur se occidere (moraliter loquendo) dum tenetur se conservare. Ad quod non tenetur homo privatus in circumstantiis, in quibus commune bonum propriæ vitæ præferre tenetur. Propter similem etiam rationem Christus & Martyres permittere se occidi à tortoribus, se se occidisse non censentur: quia se conservare non debuerunt, dum Dei voluntas fuit ut morerentur. Sed aliud censet S. Doctor de condemnato ut fame pereat, quia talis equidem tenetur vitam suam conservare quamdiù potest; adeoque quamdiù cibus ad id necessarius ipsi ministratur. Quem proinde si non summat, seipsum occidere censetur.

Collige 1°. licitum esse se objicere telo, vel gladio, aut globo ad conservandam vitam Prin-

Principis, alias occidendi. Quia hoc non est se occidere, sed solum se non conservare, periculoque mortis se objicere, preferendo commune bonum vite propriae. Quod laudabiliter fit, juxta S. Doctorem n. 177. laudatum.

180 2°. esse licitum, in communi naufragio, dum unica tabula haberi potest, eam non arripere, cum posses, sed Principi eam permittere. Bandem ob rationem. Si tamen eam prior occupasses, non posses eam te deicere, ut Principi dares. Quia eam te deicendo teipsum positivè occideres, perinde ac si de navite in mare dejeceres.

181 3°. suidii reos esse, qui per frequentem crapulam, ebrietatem, vel obscenam libidinem, aliaque animi perturbationes seiplos occidunt. Dicitur enim Eccli. 31. *Multos exterminavit vinum. . . . Quis vita est ei, qui minuitur vino? Quid defraudat vitam? mors.* Et c. 37. *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinet est, adjicit vitam.* Proverb. 17. *Animus gaudens atatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa.* Eccli. 30. *Multos occidit tristitia.* 2. Cor. 7. *Saeculi tristitia mortem operatur.* Eccli. 29. *Zelus & iracundia minuum dies,* &c.

182 4°. non esse quidem licitum jejuniis, laboribus, & aliis carnis afflictionibus macerare corpus ex intentione civis moriendi; licitum tamen laudabileque esse, id cum discretionem facere, ex intentione placendi Deo; corpus in servitatem redigendi, Christi mortificationem jugiter in corpore circumferendi, seque peccatorem, nulli rei nisi poenitentiae natum, agnoscendi, etiamsi vita inde nonnihil abbrevianda sit. Hoc enim pluribus sacris testimoniis probat S. Augustinus enarrat. in Plal. 40. docentque innumera exempla Sanctorum. Et ratio est, quia vita christiana continua poenitentia esse debet, juxta Tridentinum: nam ipsimet justis semper aliqua ex parte sunt peccatores; ipsos proinde semper oportet gemere, semper corpus castigare & emendare, semper mortificare membra sua quae sunt super terram.

183 Et idipsum confirmat laudabilis praxis Carthusianorum, qui ex suae Religionis consuetudine à carnibus abstinent, etiam in periculo mortis, etiam non obstante Medicorum praescripto, carnes ad mortem evadendam necessarias judicantium; ad quod nihilominus non tenentur, magis quam S. Casimirus ad castitatem ex Medicorum praescripto acceptam uxore amittendam, ut conservaret vitam suam: sive quia Medici in similibus saepe fallunt & falluntur; sive quia regulariter alii sunt cibi, ex vitellis ovorum recentium, vel ex delicatis piscibus confecti, qui carnibus aequipollent, & convenientiores sunt debilibus stomachis, qui à longo tempore carnibus abstinerunt; sive denique quia nunquam evidens est carniarum necessitas ad vite conservationem. Stante vero invidenti ista, fallibilitateque judicii Medicorum, melius est se per abstinentiam expo-

nere periculo mortis, quam laudabilem Ordinis observantiam, sanctam consuetudinem introductam, periculo relaxationis. Sed hac de re plura & praecleara videri possunt apud Gerfonem in tract. de temperantia Carthusianorum.

CAPUT XVI.

Nunquam licitum est innocentem occidere directe & per se.

Ita S. Augustinus l. 1. de Civit. c. 7. & 19. 184
S. Thomas q. 64. a. 6. & Doctores communiter.

Probat ex c. 23. Exodi: *Insontem & justum non occides, quia averter impium.* Quibus postremis verbis significatur id esse intrinsecè malum.

Objicies 1°. quia licitum est praescindere membrum, etsi sanum, pro salute totius corporis, ut si innocens à Tyranno sis occidendus, nisi tibi amputes manum catenam contractam, quae captivus teneris. Similiter ergo licitum est civem innocentem, pro totius Communitatis conservatione occidere, dum v. g. Tyrannus, civitatem obsidens, vult sibi mitti caput ipsius; alias civitatem everfurus. Siquid enim obstaret, foret quoddam solus Deus sit Dominus vitae innocentis. At solus etiam Deus est Dominus membrorum innocentis, eo tamen non obstante membrum physicum, licet innocens, pro salute totius corporis physici licet amputatur: ergo & membrum politicum pro salute totius politici.

Et confirmatur, quia civis ille pro communi bono se exponere tenetur, & nisi faciat, in poenam delicti à Republica occidi potest. Praestat enim ut unus homo, quam tota gens pereat.

In isto casu Rempublicam posse, pro communi salute, innocentem directè occidere, docent Joannes Pontius Carl. Theol. disp. 5. q. 5. conclus. 4. n. 25. & Bonae-Spei to. 3. tr. 4. disput. 8. dub. 2. resolut. 5. Sed in contrarium est laudatus Exodi locus, à cujus generalitate ratione purè humanam non licet excipere. In contrarium quoque est Augustinus loco citato, Doctoresque passim omnes, existimantes id intrinsecè malum.

Nec ratio duorum illorum quidquam probat, quia nimis probat; eo utique casu licitum esse innocenti directè interficere seipsum, id exigente Tyranno, civitatem alioqui subversuro; quemadmodum ipsi licitum est membrum suum excindere pro salute totius corporis physici in casu posito in objectione. Absit verò ut id concedam: cum Augustinus ubi supra modis omnibus inculcet, nulli, praefertim innocenti, quacumque ex causa fas esse seipsum occidere sine jussu Dei.

Ad objectionem ergo respondeo negando consequentiam: quia haec in re philosophandum non est de politicis, sicut de physicis membris: eò quod membrum physicum non habeat esse propter se, sed propter totum; po-

liticum verò, tamen pars Reipublicæ, non solum habeat esse propter Reipublicam, sed & propter se. Unde nec tantam habet subordinationem ad Reipublicam, quantum habet manus ad reliquum corpus.

189 Ad confirmationem, nego consequentiam: si enim in pœnam delicti tunc possit occidi: non ergo innocens, sed nocens. De quo postea.

190 Objicies 2°. innocens, in casu quo id Reipublicæ salus exigit, tradi potest Tyranno, vel cogi ut seipsum tradat, exeundo ad Tyrannum. Igitur potest & occidi.

Negant antecedens Sotus l. 5. de just. q. 1. a. 7. Serra, Arragonius, Bonacina, & alii. 1°. quia innocentem tradere, vel cogere ut se tradat Tyranno, est actus destinatus ad necem ipsius, sicut ipsum tradere bestię devoraturę; quod non subest potestati Reipublicæ. 2°. saltem est ad necem ipsius cooperari, eo modo quo cooperarentur satellites Tyranni ipsum capientes & tradentes. 3°. non licet occidere innocentem ob commune bonum: ergo nec ad mortem tradere: cum enim vita justorum conservativa sit & promotiva, non destructiva boni communis, commune bonum non magis exigit ipsius traditionem, quam occisionem. 4°. vita justorum solum esse potest impeditiva boni communis ex malitia Tyranni: quemadmodum ergo Tyranni malitiã exigente non licet ipsos occidere; ita nec tradere. 5°. pro salute Reipublicæ fas non est Tyranno tradere innocentem virginem contumendam: ergo nec occidendam. Propterea Authores illi concedunt quidem Reipublicam posse tunc innocentem non defendere, imò e civitate quoque expellere; sed non tradere ad mortem poscenti, nec cogere ut seipsum tradat.

191 His tamen non obstantibus, satis probabiliter existimant Bannez, Ledesma, & alii communiùs, Reipublicam posse eo casu tradere innocentem, licet occidere non possit, sicut ipsemet innocens potest, imò tenetur (inquit Tannerus disp. 4. q. 8. dub. 5. n. 54.) pro Reipublicæ salute seipsum tradere, animamque suam evidenti periculo exponere pro fratribus suis. Quia tenetur communem Reipublicæ salutem proprię præferre, uti docet S. Thomas supra n. 177. Et hoc est quod fecit Eleazar 1. Machab. 6. *Dedit enim se, ut liberaret populum suum*, prout ibi dicitur, & à S. Ambrosio mirificè laudatur l. 1. de offic. c. 40. Potest autem Reipublica ipsum compellere ut faciat id quod facere tenetur; & si contumaciter resistat, ipsum, non jam innocentem, sed nocentem occidere, sicut occidere potest militem renuentem servare stationem, in loco ubi certa mors ipsi imminet, compellere etiam Chirurgum ad servendum pestiferis, dum grassante peste, nullus ultrò vult servire.

192 Atque hinc facillè occurritur allegatis in contrarium. Ad 1um. enim responderetur, quòd sicut traditio sui in illo casu non est actio ex

se & naturã suã ordinata ad suicidium; sic traditio ipsius à Republica non est actio ex se ordinata ad homicidium, seu innocentium, uti est tradere truculentę bestię, utpote naturã suã ferã, & carenti libertate, quã quia gaudet Tyrannus, potest istã traditione benè uti, & non abuti.

Ad 2um. responderetur, quòd sicut traditio sui ipsius non est cooperatio ad necem sui; ita nec traditio Reip. quæ idèd non censetur cooperari innocentium Tyranni, quia sponte non tradit; sed compulsã necessitate providendi salutis communi; quam proinde solum censetur intendere, non innocentium, sicut dum innocens tradit seipsum. Idem aliqui dicunt de iis satellitibus, qui innocentes capiunt & tradunt Tyranno, non sponte, sed ex necessitate vitandę mortis, aliis sibi comminatę. Sed hoc non caret difficultate: quia ut se liberent à discrimine, non debent innocentem in illud conjicere. Sed si hoc ipsi non possint ut se liberent à discrimine privato, consequens non est Reipublicam non posse, ut se liberet à discrimine publico.

Ad 3um. negatur consequentia: quia disparitas patet ex dictis n. 191. & quamvis commune bonum per se loquendo nunquam exigat traditionem justorum magis quam occisionem; eam aliquando exigit per accidens: sicut enim per accidens aliquando exigit ut seipsum justus tradat; ita & ut ipsum renuentem Reipublica tradat.

Ad 4um. negatur iterum consequentia: 195 quia innocentem occidere est intrinsecè malum; non tradere. Quod dum Reipublica facit, non tradit ut occidatur, sed ut patria liberetur.

Ad 5um. licet Wiggers & Pontius negent 196 antecedens; eo ego concessio, nego consequentiam: quia sicut citra specialem Dei inspirationem (qualem habuit Judith) virgo non potest vehementi illi periculo peccandi se exponere; ita nec Reipublica ipsam. Quòd autem virgo seipsum exponere non possit, etiam pro temporali salute totius mundi, Evangelium satis indicat, dum non solum etui jubet oculum, manum, & pedem dextrum scandalizantem, sed & pro ratione dicit: *Quid enim prodest homini, si mundum universum cretur; anime verò sua devirimentum paratur*, &c. Tentat ergo Deum virgo, tanto animam suam periculo exponendo, divinumque sibi in eo auxilium promittendo. Non enim promissit illud Deus, nisi ejusmodi occasiones devirantibus.

Objicies 3°. saltem innocentes, obsides 197 interfici possunt, si hostes fidem frugerint. Alias hostes semel devicti in officio contineri non possent.

Concedit antecedens Azorius to. 3. l. 2. c. 7. q. 16. Sed illud nego cum Bonacina: non enim sunt faciendã mala, ut hostes in officio contineantur; nec obsides eo ipso viden-

tur nocentes, quo obfides pro Republica nocente. Quia non videntur eo ipso participes violatae ab ipsa fidei, ut patet in S. Sanctulo, qui se obfidem dedit pro Diacono, quem Longobardi occidere parabant, pro nescio quo crimine, cujus certe particeps Sanctulus non fuit. Videri potest S. Gregorius ipsum laudans l. 3. Dialogorum.

198 Objicies 4°. si hostem insequentem fugiens non possis aliter salvare vitam tuam, nisi calcando & occidendo innocentem occupantem angustias viae per quam te oportet transire, calcare potes & occidere, non hoc intendendo, sed praecise salutem tuam.

Respondeo id hanc rationem a Doctoribus passim concedi, quod tunc non censetur innocentem occidere per te atque ex intentione, sed per accidens & praeter intentionem; neque enim intendis innocentem occidere, sed vitam tuam salvare; sicut qui ex turri conflagrante se praecipitat, licet cum certo mortis periculo, ut flammam evadat, non censetur se occidere per se atque ex intentione, sed tantum fugere certissimam & saevissimam mortem, per ignem se invadentem. Actus proinde ille exiliendi, licet sit illativus mortis, & eo censetur quis intendere sui occisionem, si sine extrema necessitate fieret; secus in extrema illa necessitate: sic etiam qui justo bello civitatem obsident, tormenta sua dirigere possunt in turrim victoriam impediendam, etiam si innocentes in ea ligati cum nocentibus perituri sint. Quia innocentium mors sequi censetur praeter intentionem, & per accidens respectu ad intentionem, & etiam si sequatur per se respectu ad physicam turris subversionem. Et ita Doctores communiter tradunt.

CAPUT XVII.

Neque ipsi Judici sui est capitis damnare probatum in judicio nocentem, quem privata scientia certo scit innocentem.

199 Antiqua est hac de re controversia, in qua Theologi Theologis, & Jurista Juristis inveniuntur diversa sensisse.

Sed assertio nostra probatur 1°. ex cap. 23. Exodi, cujus titulus est, *Leges praefixae Judicibus*, versu autem 2. dicitur: *Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in judicio plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero devies.* Et v. 7. *Insonem & justum non occides, quia aversus impium.* Nec Judex ergo debet in judicio plurimorum acquiescere testimoniis, nec ex iis innocentem occidere, si sciat ea a veritate deviare, & eum qui per ea probatur in judicio nocens, revera esse innocentem.

200 2°. quando Scriptura dicit: *Non moechaberis*, vetat accessum ad non suam, etiam in judicio probatam suam, nec Judex privata scientia certo sciens Antoniam non esse uxorem Titii, licet in judicio probata fuerit uxor, sententiam ferre potest, qua Titius, tamquam executor publica istius sententiae, ad ipsam accedat, quia id est intrinsece malum. Atqui

Tom. II.

insonem & justum occidere pariter est intrinsece malum, uti probatum est cap. praecedenti: dum ergo Scriptura dicit: *Insonem & justum non occides*, pariter vetat occisionem innocentis, in judicio probati nocentis, nec Judex privata scientia certo sciens innocentiam ipsius, sententiam ferre potest, ut occidatur.

3°. vita innocentis non magis subest auctoritati Judicis innocentiam ipsius certo cognoscens (licet scientia privata, non publica) quam corpus uxoris non suae in casu proxime dicto: nec Deus magis dedit auctoritatem Judici disponendi de vita innocentis propter bonum publicum, servandamque formam judiciorum, quam disponendi de corpore Antoniae in eodem casu, propter bonum publicum, &c. Neque enim bonum publicum magis unum exigit quam alterum.

4°. quando Deus dicit: *Non accedes ad non tuam*, excipere non licet, nisi in judicio probata fuerit tua: quia istius exceptionis fundamentum non extat in Scriptura, nec in Traditione. Similiter ergo cum dicit: *Innocentem non occides*, excipere non licet, nisi in judicio probatum fuerit nocens: quia istius etiam exceptionis fundamentum non extat in Scriptura, nec in Traditione. Nec ad hoc sufficit fundamentum petium ex humanis legibus, quae secundum acta & probata judicandum esse decernunt. Cum enim innocentis occisio prohibita sit jure naturali & divino, sicut copula cum non sua, nulla lege humana reddi potest licita, magis quam copula ista. Nec humana auctoritas sufficit ad excipiendum a generali lege divina; sed ad hoc auctoritas requiritur divina, nobis per Scripturam vel Traditionem manifestata. Deum vero dedisse Judicibus auctoritatem occidendi innocentem, cognitum certo talem, licet probatum in judicio nocentem, nullibi per Scripturam vel Traditionem manifestatur.

5°. contra leges, vel divinas, vel humanas, Judex nullas probationes admittere debet. S. Thomas q. 67. a. 2. ad 4. Ergo Judex certo cognoscens (licet scientia privata, non publica) testimonia contra innocentem esse falsa, non debet ea recipere, nec iis acquiescere ad faciendum contra legem divinam, *Insonem non occides*. Neque enim iis testimoniis fidem potest adhibere contra certam quam habet scientiam in contrarium. Cum enim una & simplex sit veritas, & veritas veritati contraria esse non possit, Judex credere non potest esse verum, cujus contrarium certo scit esse verum; nec proinde vera esse publica testimonia, quae certo scit esse falsa, v. g. esse verum quod homicidium sit a Titio commissum, quod Judex propriis oculis vidit, non ab ipso, qui praesens non erat, sed ab alio fuisse commissum. Quoties ergo allegata & probata in judicio pugnant cum certa scientia (licet privata) Judicis, fidem Judici facere non possunt. Atqui innocentem condemnare non potest propter allegata & probata,

que fidem ipsi facere non possunt, cum L. *illicitus* §. 1. ff. de offic. Præt. sequi jubeatur *fidem eorum qua probabuntur.*

204 Nec dici potest sequi fidem publicam, etsi non privatam, cum fides Judicis dividi nequeat in publicam & privatam, magis quam veritas ipsa, quæ taliter dividi non potest, quia veritas veritati (quæ una simplicissima est) contraria esse non potest. Propter quod nec Judex, uno eodemque tempore credere potest verum esse quod evidenter scit esse falsum. Et ideo Exodi 23. prohibetur sequi probationes peritas ex testimonio plurimorum contra veritatem sibi notam: *nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies; prohibetur & infontem occidere in vim ejusmodi testimoniorum.* Per consequens non potest ea recipere ut faciat contra illam Dei legem, sicut non potest familia testimonia recipere ut compellat non conjuges (licet per ea probatos conjuges) ad faciendum contra legem *Non machaberis*, dum certò scit quòd contra eam facturi sint.

205 6°. omnis Judex temporalis subordinatur aeterno. Nequit ergo Judex temporalis condemnare ad mortem, eum *quem aeterni tribunal Judicis reum non habet*, prout loquitur Innocentius IV. cap. *cum aeterni* de sentent. & re judic. in 6. ubi propterea jubet, ut *Judices in concipiendis sententiis & ferendis, pra oculis habeant solum Deum, illius imitantes exemplum, qui querelas populi, tabernaculum ingressus, ad Dominum referebat, ut secundum ejus imperium judicaret.* An Moyses ad mortem condemnasset innocentem, quem populus in judicio probasset innocentem, sed à consulto Domino Moyses innocentem esse didicisset? Certè non condemnasset, sed scandalum potius, seu murmur populi sustinisset, juxta cap. *qui scandalizaverit* de reg. juris: *utilius scandalum permittitur, quam veritas relinquatur.*

206 7°. ut Judex licetè posset innocentem (cujus certò scit innocentiam) ex eo ad mortem condemnare, quòd probatus esset in judicio nocens, deberet facultatem ipsum occidendi à Republica sine ambiguitate accepisse. Non accepit autem, cum eam Respublica ipsa non habeat, ut constat ex eo quòd innocentem occidere non possit, ne ad vitandum quidem totale excidium suum, aliàs certissimè eventurum. Et ratio est, quia vita innocens soli est Deo subiecta, sine cujus auctoritate, sine ambiguitate collata, innocens è vivis tolli à quocumque non potest. Deus autem sine ambiguitate non contulit Respublicæ potestatem scienter è vivis tollendi innocentem, probatum in judicio nocentem, cum eam ipsi à Deo collatam non esse, innumeris Doctores gravissimi censeant, Baconius noster, Lyranus, Angelus, Adrianus, Corduba, Hostiensis, Calderinus, Panormitanus, Felinus, Sylvius, Wiggers, &c.

207 8°. dignum & justum est, ut nota veritas, quæ omnia vincit, prævaleat omnibus ju-

ridicè allegatis & probatis in contrarium, saltem ubi agitur de occidendo innocente, sicut iis prævaleat, ubi agitur de accessu ad non suam, etsi juridicè probatum suam.

Nec difficultus est responso ad ea quæ in contrarium objiciuntur, nempe 1°. *in ore duorum vel trium perbit, qui interficietur.* Deuter. 17. *Et in ore duorum vel trium stabit omne verbum.* Matth. 18. 2°. Judex regulari debet scientiâ publicâ, non privatâ, juxta illud S. Thomæ q. 67. a. 2. *Judicare perimeo ad Judicem secundum quod innuitur publicâ potestate.* Et ideo *informari debet in judicando, non secundum quod ipse novit tanquam persona privata; sed secundum quod sibi innoscit tanquam persone publicæ. . . . per instrumenta & testes. . . . qua debet in judicando sequi, magis quam quod ipse novit tanquam persona privata.* 3°. Judex sacramentalis in foro extrasacramentali uti non potest scientiâ sacramentali. Ergo nec Judex in foro judiciali uti potest scientiâ extrajudiciali. 4°. assertio nostra Judicibus aperit latam portam liberandi nocentes, in judicio probatos nocentes, prætexendo eorum innocentiam, sibi privatim certò notam, 5°. cap. *pastoralis* de offic. & auctor. Judic. deleg. cicitur, quòd Judex delegatus exequi debeat sententiam, quam ipse novit injutam. 6°. Sacerdos dare debet Eucharistiam peccatori occulto publicè petenti: ergo Judex ferre debet sententiam mortis in innocentem occultum, publicè probatum nocentem.

Ad primum respondeo Deuteronomii sensum esse qui subjungitur ibidem: *Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium.* Vult proinde ad unius solius testimonium non posse quemquam occidi, sed necessarium esse testimonium duorum vel trium. Et idem est sensus verborum Christi, prout significat Alexander III. cap. *licet* de testib. dicens, hoc à Christo dictum esse, quia licet quædam causæ plures quam duos requirant testes, nulla est causa quæ unius testimonio legitimè terminetur.

Ad secundum optimè respondet Sylvius, si-
210
dissimus S. Thomæ Interpres, Judicem quidem, si non possit probationes contra innocentem inductas de jure repellere, debere eas in *judicando sequi*, id est si judicet; neque enim amplius ibi dicit S. Thomas, nec amplius probant ea quæ allegat in corpore articuli, & in responsione ad argumenta; nec amplius exigit quæstio quam sibi eo loco proponit: *num Judici liceat judicare contra veritatem, quam novit*, &c. Sed nec ibi, nec alibi dicit Angelicus Doctor quòd in casu, de quo agimus, debeat judicare. Et ideo non contradicimus ipsi, dicendo, quòd ubi agitur de occisione vel mutilatione innocentis, nec inductas probationes jure potest repellere, potius abstinere debeat à judicio, imò potius amittere officium Judicis, patique gravia quævis damna, imò & mortem ipsam, quam innocentem certò cognitum, ad mortem condemnare. Si enim condemnet, infontem & justum occi-

dit contra Dei legem, contra quam nullas probationes admitti vult ipsemet S. Thomas. 211 Nec verò Judex tunc condemnans dici potest ipsum non occidere, sed eos qui eum accusant & testificantur nocentem. Quia reverà Judex, ad mortem condemnando, causa est mortis, ut patuit in Pilato respectu mortis Christi. Et, juxta Apostolum, digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt faciētibz. Judex verò tunc non solum consentit occisioni innocentis, sed & condemnando mandat occidi.

212 Ad tertium respondeo inde potius assertionem nostram roborari: quia licet Judex sacramentalis in foro extrasacramentali uti non possit scientiā sacramentali in odium poenitentis, potest in favorem. Deinde in foro sacramentali uti potest scientiā extrasacramentali, ad abstinendum à sacramentali iudicio, seu absolute, si ipsius incapacitatem in poenitente certò sciat scientiā extrasacramentali. Ergo similiter Judex forensis in foro illo uti potest scientiā extrajudiciali, ad abstinendum à forensi iudicio.

213 Ad quartum respondeo 1°. sententiam oppositam potius aperire latam portam Judicibus opprimendi innocentes, per falsos accusatores & falsos testes ad id subornatos. 2°. negando sequelam, quia rarissimè & vix unquam contingit quòd Judex velit exponere se periculis & damnis, sibi impendentibus, si verè nocentes, probatos tales, à morte liberaret. 3°. malum istud à Principe caveri posse, multum advigilando ut non constituantur Judices, nisi vero justitiæ zelo præditi. 4°. melius esse decem nocentes absolvi, quam unum innocentem ad mortem condemnari; istud namque est intrinsecè malum, non illud.

214 Ad quintum respondeo non facere ad rem; quia ibi sermo non est de causa sanguinis, sed de merè Ecclesiastica; nec de Judice, sed de mero executore.

215 Ad sextum nego consequentiam, quia ministratio Eucharistiæ non est actio intrinsecè mala, prout occisio innocentis, imò licita esse probatur exemplo Christi in ultima cœna, qui sicut non concurrat ad irreverentiam Judæ indignè suscipientis, sed ad eam permissivè se habuit; ita & Sacerdos in casu objecto (qua de re plura ubi de Eucharistiâ.) Judex autem condemnans innocentem ad mortem, ad eam certissimè concurrat, habetque se activè, mandando, non permissivè dumtaxat.

CAPUT XVIII.

Se, vel alium mutilare nunquam licet, nisi quando & quantum est necessarium ad salutem totius corporis.

216 Ita S. Thomas q. 65. a. 1. & Doctores communiter. Quia non aliter id concessit Deus, qui solus vitæ & membrorum hominis est Dominus; non homo, qui eorum solum est usufructuarius; cujus est re uti, salvâ integrâ rei substantiâ. Non salvatur autem integra corporis substantia, dum aliquid illius

membrum abscinditur.

Hinc ob salutem spiritualem fas non est se vel alium mutilare. Quia, ut S. Doctor ait ad 3. membrum non est præscindendum propter corporalem salutem totius, nisi quando aliter toti subveniri non potest. Saluti autem spirituali semper potest aliter subveniri, quia peccatum subjacet voluntati. Et idè in nullo casu licet membrum præscindere, propter peccatum vitandum.

Unde SS. Patres unanimiter improbarunt factum Origenis, & aliorum, qui se propter vitandam incontinentiam castraverunt, nominatim Chrylóstomus, Basilius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, apud Sinnichium in Saülle Exrege l. 1. §. 418. Et secundum Concilium Nicænum puniuntur, qui castraverunt sese propter castitatem servandam, prout videre est Can. siquis absciderit, & Can. siquis per agridudinem dist. 55. Denique Canon 22. Apostolorum sic habet: *Si quis sibi virilia amputaverit, Clericus non efficitur; sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationis Dei.*

Nec ob temporale lucrum fas est sibi vel alteri præscindere aliquid membrum, nec castrare pueros ad conservandam vocis suavitatem, etiam in obsequium Ecclesiæ, etiam absque periculo vitæ, etiam de eorum consensu. S. Thomas ubi supra communiter receptus contra Caramuelem, Tamburinum, Pasqualigum. Si enim id non licet ob bonum spirituale, cavendumque vel minuendum periculum incontinentiæ; multò minùs ob inferius bonum temporale.

Si dicas, bonum spirituale aliter obtineri posse. Similiter dico aliter in Republica & Ecclesia haberi posse suaves Cantores, quam masculos emascuando, iis videlicet utendo quos natura castravit, vel necessitas, seu mortis periculum, seu alius casus abscidit; & in eorum defectum alios pecuniâ licet cariori conquirendo. Cum enim membra sint altioris ordinis quam pecunia, vel suavitas vocis; eorum jacturam nec pecunia, nec vocis suavitas compensat.

Confirmatur: siquis, vel siqua sciret amari se turpiter à Principe, vel alio viro potente, nec aliter servare posset pudicitiam, saltem corporis, nisi deformando se, v. g. per abscissionem nasi, non idè hoc facere posset, nec sanctæ virgines quæ id fecisse leguntur, uti & S. Marcus qui pollicem sibi præscidit, ne sacris initiaretur, aliter à SS. Patribus excusantur, quam ex speciali S. Spiritus instinctu. Aliàs zelo indiscreto peccassent. Igitur multò minùs id licet ob pecuniarium emolumentum, vel aliud bonum, minus pudicitiam. Unde contrariam opinionem meritò Doctores improbabilem censent.

Ad salutem tamen totius corporis, dum salvari aliter non potest, membri salutem impediētis (ob putrefactionem v. g.) abscissio licita est, uti Doctores omnes conveniunt. Et idè probabile est, dum necessitas prove-

nit ab extrinseco, v. g. dum ligatus mortem effugere non potest, nisi pedem sibi, vel manum abscindat. Quia equidem pars abscinditur propter totum, aliàs periturum. Sorus l. 5. de iust. q. 2. a. 1. Malderus, Mendosa, &c. Video tamen in contrarium fortia non deesse argumenta, de quibus alibi.

223 Si petas 1°. an corpore infirmus, ad salutem totius, pati teneatur necessariam membri, v. g. brachii, incisionem?

Respondeo teneri, si possit absque ingenti dolore. Quia dolorem aliquem, etiam aliquantulum magnum, sustinere tenetur, ut salvus fiat. Communis tamen sententia est, non teneri dolorem ingentem seu valde magnum sustinere,

ut vitam conservet, allegantes celebre dictum Marti Romani, dum crus illi aperiretur: *Non est tanto dolore digna salus.*

Si petas 2°. cur iusta quacumque de causa licita non sit mutilatio, v. g. ob spirituale bonum, cum non sit intrinsecè mala. Aliàs licita non foret ob salutem totius.

Respondeo, quia est intrinsecè mala si fiat absque autoritate Dei, qui ex communi Sanctorum traditione sic concessit homini usum fructum membrorum suorum, ut eorum abscissionem solum permiserit ob salutem totius. Rem verò alienam abscindere seu destruere absque autoritate & consensu Domini, intrinsecè malum est.

P A R S V I.

Amor refrænans carnis opus, & concupiscentiam.

Ad sextum præceptum: Non moechaberis.

Et nonum: Non concupisces uxorem proximi tui.

Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur. Sed debitores sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Dominam ancillari, ancillam dominari, magna abusus est. Ordinem serva. Caro ancilla, anima domina: ancilla dominæ, caro animæ, anima Deo serviat. O anima! Dei insignita imagine, Christi dotata sanguine, par Angelis, thronum habens paratum in cælis, quid tibi cum carne? Erubescere cælum, descendere in cœnum. Ad majora nati sumus, quàm ut carni serviamus. Nos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, ipsius imaginem in nobis circumferentes, Deo donati & dedicati per Christum, per quem pretiosa nobis promissa donavit, divinæ naturæ consortes effecit, ad epulas Angelorum, ad paradisi delicias destinavit, pudeat nos siliquis pasci porcorum, spiritui gratiæ contumeliam facere, sanguinem Christi polluere, templum Dei profanare, de homine belluam, de Christi membris membra meretricis, de templo Dei templum dæmoniorum, de Angelo diabolum efficere: quamdiù enim castitatem homo servavit, Angelus; quando perdidit, diabolus effectus, vitilisque animus de arce sua dejectus fuit, Augustino l. 1. soliloq. c. 10. contestante, nihil esse quod magis ex arce deiciat virilem animum, quàm carnis sequi desideria.

C A P U T I.

Quisquis sine actu libidinis abreptus, sine gran-

dis mali metu percussus, plena cum deliberatione & consensu contra sextum agit præceptum, vel aliud quidpiam agit eorum, de quibus Apostolus Galat. 5. ait, quod qui talia agunt, regnum Dei non consequentur, à gratia Dei excidit, mortali illoqueatus crimine.

Est certa sententia Doctorum omnium, contra Thomam Anglum, cujus erroream hac de re opinionem nuper sulcitare aggressus est Bourdailius, Doctor Sorbonicus, in libro quem inscripsit: *Theologie Morales de saint Augustin*, ubi ex iis quæ Magnus ille Doctor l. 21. de Civit. Dei c. 26. scribit, opinionem illam stabilire conatus est. Posteaquam enim dixit, pleraque peccata, de quibus ait Apostolus, quod qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, & quæ expressè adversantur præceptis Decalogi, mortalia dici posse... quoniam... horum facinorum rei aut amiserunt omnem charitatis sensum, aut exiguum retinent, ita ut ipsis omnino dominetur cupiditas. Subjungit: *Id tamen intelligi posset, adhibito eo temperamento, ut qui plane repugnantes, ac velut involiti ista perpetrassent, aut gravis mali impendentis metu, aut actu libidinis abrepti, ita ut ab istis angustiis liberati, acri dolore statim tangerentur ob commissum peccatum; tam certo affirmari non potest excidisse illos gratiã, aut incurrisse penam damnationis; quamquam enim hoc momento actualiter dominata sit cupiditas, brevis & transitoria potuit esse ista dominatio, quæ voluntatis seu charitatis habitualiter dominantis intima dispositio non mutatur, gratia proinde (charitatis habitualis comes individua) non amittitur...* Hoc temperamentum naturaliter consequitur ex doctrina S. Augustini.

Hunc errorem statim ut vidit duabus in 2 sept.